

Збірник наукових матеріалів
XLII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ»

6 квітня 2020 року

Частина 11

м. Вінниця

Актуальні проблеми сучасної науки, XLII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 6 квітня 2020 року. – Ч.11, с. 84.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XLII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Актуальні проблеми сучасної науки», 6 квітня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Юридичні науки

<i>Кутузова І.О., Зуб П.В., науковий керівник Мулявка Д.Г.</i> ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	5
<i>Лепецький Т.Б.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНФОРМАЦІЮ.....	10
<i>Лісогор В.Г.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ	14
<i>Любарська І.В.</i> ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	17
<i>Мандрика В.С.</i> ВІДВЕРНЕННЯ І ВИРШЕННЯ КОНФЛІКТІВ ЗА УЧАСТІ ЖІНОК В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ.....	22
<i>Машика В.П.</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	24
<i>Миколюк В.В.</i> СУТНІСТЬ ВИДАЧІ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЇ)	27
<i>Муляр Г.В.</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА	32
<i>Надтока О.О.</i> ВІНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У ВЧИНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	36
<i>Нінічук В.Р.</i> ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	39
<i>Пастух Д.М.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАЙНОВОГО СТАТУСУ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	42
<i>Петренко В.А.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СЛІДЧОГО ГІПНОЗУ ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	48
<i>Петрів О.О.</i> ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	52
<i>Потайчук І.В.</i> БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ): ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА	55
<i>Присакар К.Є.</i> ПРОБЛЕМАТИКА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ	60

<i>Реброва Ю.О.</i> ЮРИДИЧНА СИЛА РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	64
<i>Речицька М.М.</i> ЛОКАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	67
<i>Навроцька В.В., Седельнікова І.В.</i> ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ (УСУНЕННІ ЗАПОДІЯНОЇ ШКОДИ) ЯК ОДНА З УМОВ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ.....	72
<i>Соколова Д.В.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ	74
<i>Стригун І.В.</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ КОНСУЛЬСЬКОЇ СЛУЖБИ	77

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО - РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Кутузова Ірина Олександрівна ,
Зуб Парасковія Василівна
курсанти взводу ПМППМ-16-4
факультету підготовки, перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників податкової міліції
Університету державної фіскальної служби України
Науковий керівник:
Мулявка Дмитро Григорович
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Університету ДФС України*

Чинне законодавство, в тому числі КПК, не містить визначення результатів, матеріалів ОРД. Однак його аналіз дозволяє зробити висновок, що під результатами ОРД слід розуміти фактичні дані, отримані уповноваженими суб'єктами під час її здійснення.

Результати ОРД включають в себе: матеріально фіксовані результати (так звані оперативні матеріали) та ідеальну інформацію, отриману під час ОРД (оперативна інформація).

Під матеріалами ОРД слід розуміти предмети, документи, отримані або складені уповноваженими особами під час здійснення цієї діяльності, в яких зафіксовані відомості (інформація), що мають значення для ОРД.

Під оперативною інформацією слід розуміти матеріально незафіксовані фактичні дані, отримані уповноваженими особами під час ОРД.

В свою чергу за результатами проведення конкретного оперативно-розшукового заходу (зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, спостереження за особою, річчю або місцем та ін.) може бути отримано як матеріали ОРД (довідка оперативно-технічного підрозділу, фотознімки, аудіозаписи та ін.), так і оперативну, ще не зафіксовану інформацію (щодо місця знаходження злочинця, його зустрічі з певною особою та ін.) [2].

Різноманіття матеріалів, які отримуються під час ОРД, зумовлює потребу у їх упорядкуванні, класифікації, зокрема для можливого і ефективного використання у кримінальному провадженні.

Тому, з метою з'ясування змісту, призначення, форми відображення матеріалів ОРД, які можуть використовуватись у кримінальному провадженні, шляхів їх використання, проведемо їх класифікацію.

За характером діяльності з їх отримання розрізняють матеріали:

- 1) отримані гласним шляхом;
- 2) отримані негласним шляхом [2,с.257].

Підставою даної класифікації є спосіб і умови отримання матеріалів в ході ОРД, які, в свою чергу, характеризують певні властивості отриманих матеріалів, впливають на спосіб та порядок реалізації матеріалів у кримінальному судочинстві.

Так, за функціональним призначенням (змістом) матеріали ОРД можна поділити на:

- 1) матеріали, в яких відображено організаційну роботу зі спрямування та проведення ОРД (постанови про заведення справи, продовження строків її ведення, ухвали слідчого судді, суду та рішення керівників оперативних підрозділів, щодо проведення оперативно-розшукового заходу);
- 2) матеріали, в яких зафіксовані результати ОРД.

В перших, відображаються обставини заведення справи, продовження строків її ведення, отримання дозволів на обмеження прав і свобод людини, закриття оперативно-розшукової справи і таке інше. Інші являють собою конкретні здобутки, які отримані під час здійснення ОРД.

В оперативно-розшуковій справі містяться лише результати, зафіксовані на матеріальних носіях, наприклад, фотознімки, повідомлення, пояснення, довідки, протоколи за результатами оперативно-розшукових заходів тощо. Але слід пам'ятати, що для потреб розслідування може мати велике значення й та частина результатів ОРД, що ще не знайшла відображення у матеріалах ОРС, носієм якої є оперативний співробітник, котрий здійснює роботу по цій справі.

Вони, звичайно, не можуть бути використані як докази, але можуть відіграти чималу роль в якості орієнтуючої інформації. Отже, залежно від фіксації результатів ОРД, останні можна класифікувати на:

- 1) зафіксовані на матеріальних носіях (оперативні матеріали), зокрема це довідки, повідомлення, фотознімки, магнітні носії інформації тощо;
- 2) незафіксовані на матеріальних носіях (оперативна інформація в ідеальному стані, якою, наприклад, володіє оперативний працівник, але яка ще не матеріалізована з причин браку часу або з інших, наприклад, тактичних міркувань) [3].

В практиці роботи правоохоронних органів найчастіше використовуються саме матеріалізовані результати ОРД у вигляді протоколів за результатами проведення конкретних оперативно-розшукових заходів або результатів роботи за конкретною оперативно-розшуковою справою (пояснення, довідки, протоколи, акти ревізій тощо).

У статті 8 Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" та відомчих нормативних актах наведений перелік окремих оперативно-розшукових заходів, що можуть здійснюватися оперативно-розшуковими, оперативно-технічними підрозділами в межах ОРД. Результати цих заходів, наприклад спостереження за особою, річчю, місцем, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, оперативної закупки та ін., після їх документального оформлення (складання протоколу за результатами, отримання дозволу на використання та ін.), відповідно до ст. 99 КПК України, є документами і можуть використовуватись у кримінальному провадженні як докази або використовуватись іншим шляхом для вирішення [1].

За характером засобів, які використовувалися для отримання матеріалів ОРД, останні можна класифікувати на:

- 1) отримані з використанням технічних засобів;
- 2) отримані без їх використання.

Такий поділ матеріалів обумовлений необхідністю врахування під час їх використання особливостей технічних засобів, приладів, устаткування, які

застосовувалися, їх технічних характеристик та властивостей самих матеріалів, що отримані, оскільки долучення таких матеріалів до кримінального провадження потребує їх відповідної перевірки та процесуального оформлення. Наприклад, аудіокасети із записами розмов осіб, що підозрюються у готуванні до вчинення злочину, підлягають огляду з метою встановлення змісту розмов та віднесення до події, що розслідується, ідентифікації голосів осіб шляхом проведення відповідних експертиз. Для проведення останніх необхідна інформація щодо технічних засобів, які застосовувались для здійснення запису, та умов, у яких він проводився [3,с.344].

Відповідно до ст. 9 Закону України "Про оперативно- розшукову діяльність", для одержання інформації забороняється застосовувати технічні засоби, психотропні, хімічні та інші речовини, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу [1].

Так, якщо під час такого оперативно-розшукового заходу, як оперативна закупка зафіксовано факт збуту наркотичного засобу, його матеріали містять в собі відомості про подію злочину (час, спосіб, місце, предмет злочинного посягання та інші обставини вчинення злочину). Це обумовлює необхідність передачі таких матеріалів в повному обсязі слідчому для початку та здійснення ним досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України. В той же час матеріали спостереження за особою, причетною до збуту наркотичного засобу, її зв'язків, місця проживання і не пов'язані з безпосереднім фактом вчинення злочину, можуть бути надані слідчому у вигляді повідомлення оперативного підрозділу щодо встановлених обставин і може не потребувати розкриття факту проведення оперативно-розшукового заходу.

Порядок використання матеріалів оперативно- розшукової діяльності. Порядок – це стан, коли все виконується за певними правилами, вимогами. Чинне законодавство не містить визначення способів використання, їх переліку, а визначає лише окремі напрями, визначені у ст. 10 Закону України "Про оперативно- розшукову діяльність". Матеріали ОРД використовуються:

- 1) як приводи та підстави для початку досудового розслідування;

2) для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальному провадженні;

3) для попередження, виявлення, припинення і розслідування злочинів, розвідувально-підривних посягань проти України, розшуку злочинців та осіб, які безвісно зникли;

4) для забезпечення безпеки працівників суду, правоохоронних органів та осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, а також співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів, осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей;

5) для взаємного інформування підрозділів, уповноважених здійснювати оперативно-розшукову діяльність, та інших правоохоронних органів;

б) для інформування державних органів відповідно до їх компетенції [1].

У ході ОРД отримують багато різноманітних матеріалів. У таких матеріалах фіксують відомості про факти, що містять ознаки протиправних діянь, про осіб, які мають відношення до подій, що досліджуються оперативними працівниками, а також і сам процес ОРД, дії конкретних співробітників тощо.

Література:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135 // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 47. – Ст. 2051.

2. Кучерина С.Є. Щодо змісту діяльності з використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному судочинстві / С.Є. Кучерина, С. Кудінов // Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матер. постійно діючого наук.-практ. семінару, Харків, 28 жовт. 2011 р. – Вип. 3 : у 2 ч. – Ч. 1. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2011. – С. 252–257.

3. Кудінов С.С. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : [навчально-практичний посібник] / С.С. Кудінов, Р.М. Шеховцов, О.М. Дроздов, С.О. Гриненко. – Х. : Оберіг, 2013. – 344 с.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ІНФОРМАЦІЮ

Лепецький Т.Б.,

студент навчально-наукового інституту і

інформаційної безпеки

Національна академія Служби безпеки України

м. Київ, Україна

«Хто володіє інформацією – той володіє світом». Ці слова було сказано ще два століття тому, відомим англійським банкіром, фінансистом, бізнесменом Натаном Родшильдом. Не зважаючи на те, що з тих часів пройшло не одне століття, ці слова набувають ще більшої актуальності, адже ХХІ століття називають епохою «інформаційних технологій». Наявність потрібної інформації, надає її власнику великі переваги при веденні бізнесу, а також робить більш можливим контроль громадськості за органами державної влади, з метою недопущення будь-яких зловживань. Важливість захисту інформації зумовлена тим, що під термін «інформація» підпадають всі дані які можуть становити, як комерційний так і суспільний інтерес, втрата такої інформації, може нанести велику шкоду окремим компаніям, державам та суспільству в цілому. Саме тому перед державою постає завдання врегулювати законний обіг інформації, тим самим захистити інтереси, як своїх громадян так і власні. Одним із важелів впливу регулювання взаємовідносин зі сторони держави і є встановлення відповідальності за протиправні дії в даній сфері. Актуальність та практичність роботи в даному напрямі підтверджується тим, що над різними аспектами цієї теми працює чимало журналістів та правозахисників: Р. Величко, К. Кулина, В. Володовська, А. Сафаров та інші.

Однією з гарантій дотримання права на інформацію відповідно до п.6 ч.1 ст.6 Закону України «Про інформацію», є встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію, [1]. В свою чергу у ст.3 Закону

України «Про доступ до публічної інформації», право на доступ до публічної інформації, серед іншого, гарантується встановленням юридичної відповідальності за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.[2]

Ст.7 Закону України «Про інформацію» передбачає, що суб'єкт інформаційних відносин може вимагати усунення будь-яких порушень його права на інформацію[1]. Відповідно до ч.1 ст.27 Закону України «Про інформацію» порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законами України[2].

До дисциплінарної відповідальності притягуються особи за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених Законом «Про державну службу» та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності у порядку, встановленому законом.

До державних службовців застосовується один із таких видів дисциплінарного стягнення:

- зауваження;
- догана;
- попередження про неповну службову відповідність;
- звільнення з посади державної служби[3].

Цивільно-правова відповідальність застосовується за порушення майнових або немайнових прав чи інтересів. Метою цивільно-правової відповідальності є поновлення порушених прав.

Ст. 432 Цивільного кодексу України, передбачає, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності[4].

До цивільно-правової відповідальності відноситься:

- відшкодування збитків ст. 22 ЦК;
- відшкодування моральної шкоди ст.23 ЦК;
- неустойка (штраф, пеня) ст.549 ЦК[4].

Підставою притягнення до адміністративної відповідальності є адміністративне правопорушення. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП). До правопорушників згідно ст.24 КУпАП застосовуються адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета;
- 4) конфіскація;
- 5) позбавлення спеціального права;
- 6) виправні роботи
- 7) адміністративний арешт.

Зокрема, Кодексом України про Адміністративні Правопорушення передбачається відповідальність за порушення в таких сферах діяльності:

- ст.212-2 порушення законодавства про державну таємницю;
- ст.212-3 порушення права на інформацію та права на звернення ;
- ст. 164-7 розповсюдження і демонстрування фільмів з порушенням умов, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів[5].

Кримінальним кодексом України, розділом XIV злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації передбачається відповідальність за порушення законодавства про інформацію, а саме за вчинення таких дій:

- 1)розголошення державної таємниці;
- 2)втрата документів, що містять державну таємницю;
- 3)передача або збирання відомостей що становлять службову інформацію, зібрану в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни[6].

У XVI розділі Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за вчинення злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних

машин (комп'ютерів) автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, а саме:

1) несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин(комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку ;

2) створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програм чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут;

3) несанкціонований збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації;

4) несанкціоновані дії з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї;

5) порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них обробляється [6].

За статтею 176 Кримінального Кодексу України проголошує: «Незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження пісень, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо-відеокасетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у великому розмірі[6].

Література:

1. ЗУ « Про інформацію»
2. ЗУ « Про доступ до публічної інформації
3. ЗУ « Про державну службу»
4. Цивільний Кодекс України
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення
6. Кримінальний Кодекс України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ

Лісогор В.Г.,

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри криміналістики та судової медицини

Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

Криміналістика – наука, що покликана задовольняти запити практики і не лише слідчої, а й прокурорської, адвокатської та експертної. Їй особливо це стосується сучасного етапу розвитку суспільства, коли перед ним існує багато викликів, а сучасні технології стрімко розвиваються. Це ставить перед криміналістикою складні та різноманітні завдання, пов'язані як із забезпеченням практики, так і підготовкою відповідних фахівців.

Як зазначає В.Ю. Шепітько, “важливою тенденцією криміналістики є інтеграція знань, пропонування новітніх, інноваційних розробок науки, спрямованих на вирішення завдань протидії злочинності” [1, с. 147].

У наукових публікаціях звертається увага, що сучасні тенденції розвитку криміналістики мають такі напрями:

- використання криміналістичних знань на різних стадіях кримінального процесу;

- урахування останніх досягнень фізико-хімічних наук у розробці криміналістичних методик дослідження різноманітних об'єктів та пристосування їх до потреб криміналістичної діяльності з метою забезпечення достовірності та надійного зберігання інформації про сліди;

- поповнення криміналістичних обліків такими новими видами, як фіксація райдужної сітчатки ока, відеокомп'ютерне розпізнавання людини за зображенням її особи, рентгенограма тулуба й геномні портрети;

- подальші наукові дослідження таких криміналістичних понять, як стратегія, тактика й технологія та розмежування їх сутності;

- розробка криміналістичних рекомендацій із розслідування окремих видів кримінальних правопорушень [2, с. 39].

Великої актуальності набуло питання впровадження інновацій в практику розслідування кримінальних правопорушень. Так, зазначається, що воно може здійснюватися за такими напрямками:

- розроблення та використання науково-технічних засобів для виявлення, збирання та дослідження доказів;

- пропонування новітніх інформаційних технологій та їх використання в роботі слідчого;

- створення (розроблення) і пропонування до застосування нових прийомів, методів, методик проведення слідчих (розшукових) дій і розслідування кримінальних правопорушень у цілому [3, с. 831].

Щодо підготовки фахівців для органів досудового розслідування та експертних підрозділів, у Національній академії внутрішніх справ значна увага приділяється практичній складовій навчання, формуванню криміналістичних знань, умінь і навичок. Сьогодні обов'язково використовуються інноваційні методи під час криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти. При вирішенні вказаних завдань враховуються наступні чинники:

– приведення змісту навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти до змін у законодавстві та процесів реформування системи правоохоронних органів, узгодження структурно-логічної схеми викладання навчальних дисциплін у закладі вищої освіти;

– врахування вказаних обставин під час формування навчальних програм та робочих навчальних програм з навчальних дисциплін із криміналістики;

– орієнтація на формування професійної компетентності працівників Національної поліції, слідчих, працівників підрозділів криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування та судових експертів та ін.;

– розробка і впровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення змісту і методів викладання;

– посилення практичної складової під час викладання навчальних

дисциплін із криміналістики, а саме: проведення практичних бінарних занять, тактико-спеціальних навчань з залученням працівників МВС України, Національної поліції України, Експертної служби МВС України та ін. [4, с. 135–136].

Наведене свідчить, що криміналістика має динамічно розвиватися і як наука, і як навчальна дисципліна. Вона повинна своєчасно відповідати на запити практики. А це, відповідно, вимагає високої підготовки як майбутніх практичних співробітників, так і науковців, які згодом стануть в авангарді криміналістики.

Література:

1. Шепітько В. Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки // Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Х.: Право, 2019. С. 147–150.

2. Сокурєнко В. В. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та судової експертизи // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 38–39.

3. Правова система України : історія, стан та перспективи : у 5 т. Х.: Право, 2008. Т. : 5: Кримінально-правові науки. Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В. В. Сташиса. С. 831.

4. Чернявський С. С., Чорноус Ю. М., Саковський А. А. Інноваційні методи криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти у Національній академії внутрішніх справ // Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Х.: Право, 2019. С. 134–138.

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

*Любарська І.В.,
студентка ННІ Права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна*

Дослідження питання проявів та запобігання корупції є досить актуальним не лише в Україні, але і в інших країнах світу. Багато науковців стверджують, що корупція стала основною політичною проблемою кінця ХХ століття, і до сьогодні залишається актуальною. Саме тому дослідженню цього питання приділили значну увагу багато вчених, серед них такі як А. Савченко, В. Шакур, М. Бажанов, Я. Грицак, Є. Вдовиченко, Ю. Битяка, П. Андрушко та інші. Корупційні схеми проникли в більшість сфер діяльності людини, найбільше вони зустрічаються в економічній, медичній, правоохоронній сферах.

У сучасному світі корупція визнається неефективною практикою організації життєдіяльності, а тому негативним соціальним явищем. Корупція і на сьогодні в багатьох країнах є частиною політичної та адміністративної реальності. Корупційні прояви такі як неправомірна вигода, розтрата стали чи не головною причиною погіршення економічної та політичної ситуації і заподіяли значну шкоду суспільству.

Однією з характерних рис корупції є універсальність, тобто це розповсюджене явище, яке виникає незалежно від рівня соціально-економічного розвитку держави; проникає в усі сфери життя; набуває транснаціональні форми. Існування корупції в одній країні, може негативно вплинути на розвиток інших країн. Такий глобальний характер проблеми дав імпульс до створення міжнародної системи протидії корупції.

Корупція – це суспільне явище, причини якої лежать у площині співвідношення моралі та права у суспільстві. Вона проявляється через дії осіб, які за посадою наділені повноваженнями виконувати функції держави, свідомо

здійснюють неправомірні діяння, в тому числі зловживають своїм службовим становищем з метою одержання особистих переваг [1, с. 8].

Світовий досвід надає можливість порівняти законодавство та механізми протидії корупції України та інших провідних країн світу. Велику роль у зарубіжних країнах відіграють інститути громадянського суспільства, особливо це стосується контролю за діями влади. Проводиться активна антикорупційна позиція громадян, їхніх громадських об'єднань щодо неприйнятності корупції. Також важливе значення у протидії зловживання владою відіграють засоби масової інформації. Як показує світовий досвід, позитивних результатів у протидії корупції досягають ті країни, де влада перебуває під сильним тиском опозиції, яка контролює її, що вигідно і самій владі. Однак, за наявності загальних підходів, кожна держава розробляє власні національні механізми протидії корупції з урахуванням менталітету народу, історії, культури, рівня матеріального забезпечення тощо, оскільки підґрунтя корупції у країнах Азії, Африки та Європи досить різні [2, с. 199].

Розглядаючи антикорупційну політику Польщі, можна зазначити, що головним органом у боротьбі з корупцією є Центральне антикорупційне бюро. Органи місцевого самоврядування у своїй діяльності керуються програмою «Прозора Польща», в якій задекларовані такі принципи: прозорість та передбачливість діяльності, фаховість, участь громадськості у врядуванні. Головним способом забезпечення прозорості діяльності є «карта послуг». Одним із допоміжних механізмів реалізації політики протидії корупції, поляки вважають відкритий доступ громадськості до інформації. Дієвим механізмом стало надання громадянам можливості подавати до компетентних органів заяви щодо виявлених ними корупційних правопорушень. Щоб розширити форми інформування про корупцію, поліцейські відділи ввели в дію спеціальні адреси електронних скриньок. Таким чином, кожен отримав можливість долучитись до процесу протидії корупції. Громадські організації зосереджують свою увагу на виявленні та реєстрації випадків корупції, моніторингу нормативної бази та розробці пропозицій щодо її удосконалення, інформуванню та просвіті різноманітних груп населення [3, с. 723].

Однією з головних складових формування і реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав на регіональному і міжнародному рівнях, у першу чергу їх правоохоронних органів, участь у заходах боротьби з цим негативним явищем, запроваджених у межах Організації Об'єднаних Націй Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями.

В Ізраїлі антикорупційна атмосфера забезпечується системою «певного дублювання моніторингу» за можливими корупційними діями. Він здійснюється урядовими організаціями і спеціальними підрозділами поліції, відомством Державного контролера, що володіє незалежністю від міністерств і державних відомств, і громадськими організаціями типу «Відомства за чистоту уряду». Ці організації виявляють можливі корупційні осередки, а в разі їх викриття – інформують органи розслідування [4, с. 250].

Високі стандарти громадянської поведінки у Великобританії є результатом політичних і законодавчих заходів, моральних змін та ефективного соціального контролю за державними службовцями. Ця країна має найдавніші традиції боротьби з корупцією. Систему антикорупційних механізмів тут врегульовано на законодавчому рівні [4, с. 250].

Підґрунтям боротьби з корупцією в Німеччині є завдання щодо знищення матеріальної, передусім фінансової, бази злочинних угруповань. Це досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) та створенням належної правової бази для унеможливлення відмивання «брудних» грошей.

Серед антикорупційних механізмів, запроваджених у Німеччині, слід виокремити намір створити реєстр корумпованих фірм. У цьому разі країна йде шляхом іноземного досвіду, зокрема ізраїльського. Так, фірму, яку включено до такого реєстру, позбавляють права виконувати будь-які державні замовлення, вона стає об'єктом більш пильної уваги з боку правоохоронних органів [4, с. 251].

Антикорупційна політика в Сінгапурі вражає своїми успіхами. Її центральною ланкою є постійно діючий спеціалізований орган боротьби з корупцією – Бюро розслідування випадків корупції, що наділене політичною та

функціональною самостійністю. Цей незалежний орган розслідує і прагне запобігати випадкам корупції в державному й приватному секторі економіки Сінгапура. Бюро перевіряє випадки зловживань серед державних чиновників та інформує про них відповідні органи, а також вивчає методи роботи потенційно схильних до корупції державних органів із метою виявлення можливих слабкостей у системі управління та в разі необхідності рекомендує вжити відповідних заходів керівникам цих відділів [4, с. 251].

У Сполучених Штатах Америки накопичено практично найбільший досвід боротьби з корупцією. В законодавстві цієї країни поняття корупції посадовців визначено достатньо широко, воно включає ряд протиправних діянь, передбачених в чотирьох главах розділу XVIII Зводу Законів. За неправомірну вигоду в США кримінальному переслідуванню піддаються не лише ті, хто їх отримує, але і ті хто їх пропонує і дає. Слід звернути увагу і на те, що покаранню за корупцію підлягають не тільки особи, які на даний момент перебувають на державній службі, але й колишні службовці [5].

Японський досвід у зазначеній сфері свідчить, що відсутність єдиного кодифікованого акта, спрямованого на протидію корупції, не перешкоджає ефективному вирішенню проблеми. Норми антикорупційного характеру наявні в багатьох національних законах. Особливу увагу японський законодавець приділяє заборонам у сфері діяльності політиків, державних і муніципальних службовців. Вони, зокрема, стосуються численних заходів, що політично нейтралізують японського чиновника в аспекті приватного бізнесу як під час служби, так і після звільнення [4, с. 252]. Законодавством США та Японії передбачено обмеження ділової активності колишніх державних службовців після їх звільнення з органів державної влади.

Досвід Італії є чи не найбільш ефективний у боротьбі з корупцією, саме там наявна ефективна система політичних і правових механізмів боротьби з корупцією. Громадські організації та державні установи тісно взаємдіють для вирішення цієї проблеми. Парламент цієї країни заснував спеціальну Генеральну Раду по боротьбі з організованою злочинністю. Поряд з нею діють

окружні управління по боротьбі з цією проблемою, а також діє Державне управління по боротьбі з мафією. Дієвим антикорупційним механізмом слід визнати також те, що судді, прокурори і слідчі вважаються членами однієї професії і регулярно міняються ролями. Кожна прокуратура є автономною, кожний прокурор має такі ж гарантії незалежності, як і судді [5].

Отже, зменшення рівня корупції до безпечного в Україні можливе лише за умови вивчення та втілення в життя закордонного досвіду протидії цьому вкрай негативному соціальному явищу, зокрема успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Вивчення закордонних програм, які спрямовані на протидію корупції та неправомірній вигоді, що довели на практиці свою ефективність, розкриває величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного реально діючого механізму протидії корупції.

Література:

[1] – В.В. Топчій, В.А. Шкелебей, Т.М. Супрун – Публічно-правова протидія корупції: навчальний посібник – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 208 с.

[2] – Т. М. Супрун «Зарубіжний досвід запобігання та протидії корупції». Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності, 2017. – с. 199-204

[3] – Рибак, А.І. Державна політика боротьби з корупцією у Польщі: нормативно-інституційний аспект Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць, 2020 – с. 717-725

[4] – Бондар В.Є. «Актуальні проблеми протидії корупції: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід». Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ, 2019. – с. 247-259

[5] – Проекти ВГО "Успішна Україна". Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією. - Чепелюк Василь. URL: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html>

ВІДВЕРНЕННЯ І ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ ЗА УЧАСТІ ЖІНОК В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ

Мандрика В.С.

*Викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровський державний університет*

*внутрішніх справ
м.Дніпро, Україна*

Оскільки насильницький екстремізм і радикалізація в терористичних цілях як і раніше вважаються «чоловічим» питанням, ставлення до радикалізації жінок в терористичних цілях характеризується упередженістю і помилковими уявленнями.

Помилкове уявлення, що жінки не залучені в насильницький екстремізм або радикалізацію в терористичних цілях, часто впливало на формування контртерористичної стратегії, що посилювало виняток жінок з процесів прийняття рішень і призводило до вкрай низького рівня їх представництва серед співробітників правоохоронних органів і служб безпеки [1].

І це при тому, що статева приналежність є важливим аспектом безпеки. Оскільки чоловіки і жінки по-різному ставляться до питань безпеки, конфліктів, тероризму і контртерористичної діяльності, не слід ігнорувати ті додаткові перспективи, які привносять в їх обговорення жінки. Жінки часто стають жертвами і терористичних атак, і контртерористичних заходів, в зв'язку з чим вони можуть вказати, коли превентивні заходи є контрпродуктивними і викликають негативну реакцію в їх громадах. Інформація такого типу може стати вирішальною для того, щоб уникнути створення або збереження умов, що ведуть до тероризму [2].

Проте гендерну рівність і наділ жінок правами і можливостями не слід оцінювати тільки в тому сенсі, що вони можуть допомогти в підтримці національної безпеки і боротьбі з тероризмом. Гендерну рівність необхідно

розвивати саме по собі, необхідно розширювати права і можливості жінок для їх повної участі в житті суспільства, щоб вони не використовувалися як "шпигуни" у власних співтовариствах. Аналогічним чином, права жінок не повинні ставати розмінною монетою для отримання переваг в області безпеки. Держави не повинні навмисно або по недбалості ігнорувати гендерну рівність при веденні переговорів з терористськими групами. Дійсно, права жінок - це права людини, що було підтверджено Пекінською декларацією і платформою дій 1995 р., і держави зобов'язані дотримуватися, захищати і виконувати їх [3].

Просування прав жінок і їх ролі у відвертанні і вирішенні конфліктів є прикладом участі жінок в секторі безпеки. У Резолюції Ради безпеки ООН № 1325 про жінок, світ і безпеку підкреслюється значення ролі жінок, їх рівної участі і повного залучення до цієї області і міститься заклик до держав по збільшенню представництва жінок на усіх рівнях процесу ухвалення рішень для відвертання конфліктів, управління ними і їх дозвіл. Таким чином, ця резолюція і практичні уроки, витягнуті з її реалізації, є джерелом натхнення для того, щоб підтримувати і формувати нові ініціативи, пов'язані з роллю жінок у боротьбі з тероризмом [4].

Отже, для того, щоб політика і практика, спрямовані на боротьбу з тероризмом, були успішними, вони повинні розроблятися з урахуванням дотримання прав людини і верховенства закону. Майбутні або вже такі, що вступили в силу положення політики і практики необхідно зіставляти з потенційними альтернативами, а також слід вести моніторинг їх впровадження і проводити їх ретельну оцінку. Дійсно украй важливо перевіряти їх ефективність, а також їх позитивну і негативну дію. Гендерний порівняльний аналіз слід включити в процеси моніторингу і оцінки таких положень політики і практики, і їх ефективності можна добитися тільки у тому випадку, якщо жінки притягуватимуться на усіх етапах їх розробки, впровадження і оцінки. Одночасно з урядовим моніторингом необхідно також розширювати моніторинг громадянського суспільства в сфері радикалізацію жінок в терористичних цілях, контртерористичної стратегії і включення жінок в політику по боротьбі з тероризмом і радикалізацією.

Література:

1. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки/ Колектив авторок. – Київ, 2017. – 264 с.
2. Проблеми гендерної рівності у секторі безпеки і оборони – І. Заворотько. URL: <https://helsinki.org.ua/problems-gender-equality-in-security-and-defense-i-zavorotko/>
3. Пекінська декларація. Прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 №113-р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>

УДК 343.341

Юридичні науки

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПРЕДСТАВНИЦТВА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Машика Валерій Петрович,
аспірант Академії праці, соціальних відносин і туризму,
м. Київ, України
ORCID 0000-0002-3807-8474

Представництво у кримінальному провадженні юридичної особи стало можливо разом з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України (далі - КПК) у 2012 році. Такі зміни розширили права та обов'язки юридичної особи у кримінальному процесі, а тому питання дослідження процесуального статусу стало актуальним та необхідним для вивчення. У зв'язку зі зростанням кримінальних правопорушень (злочинів), вчинених у сфері господарської діяльності виникла потреба притягнення до відповідальності службових осіб підприємств, установ, організацій. У юридичних осіб виникла потреба належного захисту та представництва, залучаючи своїх законних представників.

Конституція України визначає, що кожен має право на правову допомогу (ч. 1 ст. 59), а конституційне право кожного на правову допомогу у жодному випадку не може бути обмежено (ч. 1 ст. 64). У ст. 64-1 КПК встановлено, що певна категорія осіб може здійснювати представництво юридичної особи [1]. До такої категорії осіб відносять: 1) осіб, які у кримінальному провадженні мають право бути захисниками; 2) керівники чи інші особи, уповноважені законом або установчими документами; 3) працівники юридичної особи. Вказані особи повинні документально підтвердити свою приналежність до юридичної особи, відносно якої здійснюється провадження.

Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» було на законодавчому рівні було внесено зміну у ст. 131-2 Конституції України та введено монополію адвокатури на представництво інтересів іншої особи у суді [2]. Зміни звузили права юристів, які працювали на підприємствах, установах, організаціях та надали можливість тільки адвокату представляти інтереси в судах.

Представник юридичної особи наділяється рядом прав та обов'язків на стадії досудового розслідування та судового провадження. До основних прав на усій стадії кримінального провадження можна віднести: збирати та подавати докази; користуватись правовою допомогою; брати участь у процесуальних діях; заявляти клопотання, відводи; одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення та інше. На стадії досудового розслідування представник має право: брати участь у слідчих (розшукових) діях та інших процесуальних діях; ознайомлюватись з матеріалами досудового розслідування, а на стадії судового провадження: брати участь у судовому провадженні; виступати в судових дебатах; оскаржувати судові рішення та ініціювати їх перегляд та інше.

До обов'язків представника юридичної особи відносять: прибувати за викликом та повідомляти причини неприбуття; не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення; не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з

участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю [3]. Дотримання прав представників та виконання покладених обов'язків зумовило функціонування інституту представництва юридичних осіб в кримінальному провадженні.

На думку Пожар В.Г. представником у кримінальному провадженні визначають самостійного дієздатного учасника кримінального провадження, спеціально уповноваженого певним учасником провадження на реалізацію належного йому комплексу процесуальних прав та обов'язків, з метою захисту та охорони прав і законних інтересів особи, яку він представляє [4]. Висловлена думка вказує на те, що представник є самостійним учасником провадження, хоча для виконання функцій повинен бути документально уповноваженим.

Кримінальний кодекс України (далі - КК) встановлює перелік заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються щодо юридичних осіб. КК встановлюються підстави застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру; юридичних осіб, відносно яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру; підстави для звільнення юридичних осіб; види заходів кримінально-правового характеру; правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

До юридичних осіб судом можуть бути застосовані такі заходи кримінально-правового характеру: штраф; конфіскація майна; ліквідація. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою [5].

Необхідно зробити висновок, що представництво юридичної особи у кримінальному провадженні є обов'язковим елементом під час здійснення захисту своїх прав та інтересів. Представництво здійснюється правомірно, у разі якщо представник діє на підставі документів, визначених законом. Тільки окремі учасники кримінального провадження мають повноваження на реалізацію функцій представництва (захисники; керівники чи інші особи, уповноважені законом або установчими документами; працівники юридичної особи).

У зв'язку зі змінами до КК щодо заходів кримінально-правового характеру відносно юридичних осіб, питання виконання функцій по представництву вказаних осіб стало актуальним та досліджуваним.

Література:

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. (ВВР) 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР>

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, №28, ст.532 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Відомості Верховної ради (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88 [Електронний ресурс]. Офіційний сайт – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n5941>

4. Пожар В.Г. Межі повноважень представників у кримінальному провадженні: проблеми визначення. Журнал “Молодий вчений”. 2016. № 12 (39). - С. 612

5. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 18 лютого 2016 року: Офіц. Текст. – К.: Алерта, 2016. – 202 с.

УДК 341.4

Юридичні науки

СУТНІСТЬ ВИДАЧІ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ЕКСТРАДИЦІЇ)

Миколюк В.В.,

студент юридичного факультету

Національна академія прикордонної служби

України ім. Б. Хмельницького

м. Хмельницький, Україна

У КПК термінологія виразу «екстрадиція» застосовується у значенні видачі особи державі або її компетентним органам які розшуковують цю особу для: 1)

притягнення до кримінальної відповідальності; 2) виконання вироку. Екстрадиція включає в себе офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу.

Екстрадиція складається не тільки з видачі особи за таку, але і сукупність заходів, направлених на забезпечення видачі.

Відповідно до [1, ст. 541] : «видача особи (екстрадиція) – видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Екстрадиція – це сукупність заходів щодо видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, відбувається якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

Роблячи висновки зі змісту [1, статті 574], видачі підлягають такі категорії осіб:

- підозрювані під час провадження на стадії досудового розслідування;
- обвинувачені (засуджені) у провадженнях на стадії судового розгляду або виконання вироку.

Однак, при формуванні поняття «екстрадиція», законодавець ніби навмисно уникає питання визначення правового статусу особи, інтерпретуючи екстрадицію як видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку.

Аналогічні результати дозволяє отримати системний аналіз міжнародних багатосторонніх та двосторонніх договорів про екстрадицію.

Відповідно до норм [2, ст.2] особу, засуджену на території однієї

держави, може бути передано на територію іншої держави для відбування призначеного їй покарання. Виходячи зі вказаної норми, можемо дійти висновку про те, що передається особа, засуджена за вчинення злочину, відносно вказаної особи ухвалено вирок і рішення за даним вирокіом є остаточним, тобто в такому разі особа засуджена за вчинення злочину, відносно цієї особи ухвалено вирок в державі винесення вироку і ця особа передається для відбуття покарання в державу виконання вироку.

Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р. не дає чіткого визначення про процесуальний статус особи, яка підлягає екстрадиції. [3, стаття 1] вказує на те, що договірні держави зобов'язуються видавати одна одній всіх осіб, які переслідуються компетентними органами запитуючої держави за вчинення правопорушення або які розшукуються зазначеними органами з метою виконання вироку або постанови про взяття під варту (в деяких перекладах конвенції вказується не постанова про взяття під варту, а рішення про затримання).

Згідно з [3, ч. 2 ст. 12] запит про екстрадицію супроводжується оригіналом або завіреною копією обвинувального вироку чи постанови (вироку) суду, або постанови про негайне затримання чи ордеру на арешт, або іншого розпорядження, яке має таку ж силу і видане відповідно до процедури, передбаченої законодавством запитуючої держави.

Зокрема, [1, ч. 4 ст. 574], екстрадиція включає офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу.

Також до процедури екстрадиції входять такі процесуальні дії:

- Затримання особи, яка вчинила злочини за межами України [1, ст. 582];
- тимчасовий арешт [1, ст. 583];
- екстрадиційний арешт [1, ст. 584];
- екстрадиційна перевірка [1, ст. 587].

Отже, екстрадиція інша від видачі і передачі, перш за все, за своїм змістом, оскільки складається зі стадії порушення питання про передачу (видачу) особи; процес прийняття рішення з даного питання компетентними органами двох держав; стадію оскарження прийнятого рішення; власне процес передачі (видачі) особи; легалізацію вироку судом тієї держави, яка прийняла особу тощо.

Принципи екстрадиції: - принцип екстрадиційності злочину означає, що злочин має входити до списку злочинів, за вчинення яких можна вимагати видачі злочинця; - принцип подвійної підсудності означає, що для видачі необхідно виконання такої умови: діяння повинне бути кваліфікованим як злочинне в законодавстві обох країн; - згідно з принципом спеціалізації, часто званого принципом конкретності, видана особа може піддаватися кримінальному переслідуванню за той злочин, у зв'язку з яким вона була видана; основним принципом інституту видачі є принцип невідворотності покарання («aut dedere aut judicare»), який встановлює, що держава, на території якої виявлений злочинець, має або видати його, або передати справу відповідним органам для кримінального переслідування тощо.

Суб'єктами видачі особи (екстрадиції) відповідно до [1, ст. 574] є відповідно Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України – вповноважені (центральні) органи України.

Процесуальний порядок підготовки документів та направлення запитів на екстрадицію передбачено [1, ст. 575].

У видачі особи іноземній державі може бути відмовлено, якщо:

1) ця особа на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;

2) злочин непередбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;

3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;

4) компетентний орган іноземної держави не надав даних, без яких неможливе прийняття рішення про видачу (екстрадицію);

5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;

б) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України [1, ст. 589].

Суттєвим є той факт, що під час розгляду клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу.

Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців.

Безумовно, рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено [1, ст. 591].

Суб'єктом оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути особа, стосовно якої воно прийняте, її захисник чи законний представник - до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою.

Відтермінування передачі особи, яка підлягає екстрадиції можлива, наприклад, якщо вона тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю. У такому випадку до її одужання процедура екстрадиції призупиняється.

Завершення процедури екстрадиції відбувається за умов [1,ст. 593].

Так, з метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), уповноважений (центральний) орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України.

Отже, передача особи відбувається протягом п'ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі. Цей строк може бути продовжено уповноваженим (центральним) органом України до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти.

Література:

1. Кримінально-процесуальний кодекс
2. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р.
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.
4. Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1957 рік, Додаткового протоколу 1975 року та Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції»
5. Свистуленко М.П. Екстрадиція в правовій системі України: основні кримінально-правові аспекти

УДК 378; 614.2: 362.17

Юридичні науки

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Муляр Г. В.,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики Академії праці,
соціальних відносин і туризму,
м. Київ, Україна*

Безперервний професійний розвиток (далі – БПР) лікарів є невід’ємною складовою їхньої успішної практики. Саме стрімкий розвиток медичної сфери вимагає постійного удосконалення знань новітніх технологій, тенденцій лікування тих чи інших хвороб тощо.

Система атестації лікарів, яка діяла до 2019 року [1] передбачала, що лікар за рік до атестації (яка проводилася один раз в 5 років) повинен пройти обов’язкові чотирьох тижневі курси, так званий передатестаційний цикл, а в період між передатестаційними циклами міг практично не брати участь у освітніх заходах. Відсутність чітких вимог до збалансованості освітніх навантажень призводила до того, що три роки після атестації були часом «відпочинку» від професійного вдосконалення. Слід також відмітити, що навчання медичних

працівників проводилося в чітко визначених МОЗ України закладах – 3-х державних академіях післядипломної освіти та 14-х факультетах післядипломної освіти. Відсутність конкуренції на ринку освітніх послуг не стимулювала провайдерів освітніх послуг до осучаснення змісту навчальних програм. Починаючи з 2019 року [2; 3] медичні працівники будуть проходити навчання щорічно. Це дозволить їм бути конкурентними і отримувати нові навички відразу після появи цих технологій і практик на ринку.

Безперервне навчання фахівців сфери охорони здоров'я є усталеною й поширеною практикою в розвинутих країнах Європи, Америки та Азії, зокрема у Великій Британії, США, Польщі, Чехії, Швеції, Сінгапурі та інших. Для українських лікарів такий компонент почав діяти з 2019 року. Правовою підставою його запровадження стали постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 302 [2] і наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 року № 446 [3].

Відповідно до Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я [2] БПР фахівців у сфері охорони здоров'я – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття ними вищої освіти у сфері охорони здоров'я та післядипломної освіти в інтернатурі, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я та триває протягом усього періоду професійної діяльності.

БПР, на думку законодавця, включає участь у процесі формальної, неформальної та інформальної освіти у сфері охорони здоров'я. При чому неформальну освіту законодавець тлумачить як діяльність з підвищення власних знань та вмінь, яка провадиться за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. А інформальну як самоорганізоване здобуття фахівцями у сфері охорони здоров'я професійних компетентностей під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю.

Щодо формальної освіти, то до неї віднесено інтернатуру, резидентуру, аспірантуру, докторантуру, цикли спеціалізації з присвоєнням кваліфікації лікар-фахівець (сертифікат/диплом).

Законодавцем також визначено форми БПР. До них він відносить: участь у тематичних школах, семінарах, науково-практичних конференціях, конгресах, симпозіумах, з'їздах, у симуляційних тренінгах, майстер-класах, курсах з оволодіння практичними навичками, медичне стажування за межами закладу, де працює фахівець, дистанційне навчання, у тому числі з використанням електронних навчальних ресурсів, навчання на циклах тематичного удосконалення в закладах (на факультетах) післядипломної освіти тощо.

За проходження безперервного професійного розвитку нараховуються бали безперервного професійного розвитку, які підлягають обліку, що ведеться працівником (шляхом створення та ведення особистого освітнього портфоліо) та роботодавцем.

Бали безперервного професійного розвитку, які здобувач освіти отримав протягом безперервного професійного розвитку, підлягають щорічній перевірці органом, при якому утворено відповідну атестаційну комісію, на відповідність порядку та критеріям нарахування балів безперервного професійного розвитку, які встановлюються МОЗ.

Кількість балів за різні види освітньої діяльності у процесі безперервного професійного розвитку визначається і затверджується МОЗ та використовується здобувачами освіти для формування індивідуальної освітньої траєкторії.

За новим порядком лікар вже не подаватиме звіт про професійну діяльність за останні 3 роки. Замість 20 сторінок статистичних показників лікарі повинні подавати індивідуальне освітнє портфоліо всього на одну сторінку. Співбесіду з атестаційною комісією також скасовано. Таким чином, МОЗ України мінімізує бюрократичні вимоги та корупційні ризики.

Отже, завдяки введенню БПР переваги матимуть медичні працівники у вигляді свободи у виборі теми, форми навчання; спрощеної процедури атестації; можливості інтегруватися у світову медичну громадськість через

відвідування акредитованих міжнародними організаціями заходів БПР в Україні та за її межами. Для пацієнтів такі переваги полягатимуть в отриманні медичних послуг від кваліфікованого і компетентного лікаря, який щорічно вдосконалює медичні навички та знання. Переваги для провайдерів освітніх послуг – це можливість запропонувати якісно новий рівень освітнього контенту для лікарів, а також відсутність монополії на ринку професійного вдосконалення і розвиток вільної конкуренції.

Наразі в Україні існують проблеми з фінансування БПР. Раніше держава виділяла кошти на утримання факультетів та закладів післядипломної освіти лікарів. У зв'язку з проведенням медичної реформи (у тому числі зміни підходів до атестації медичних працівників [2; 3] змінюється і модель фінансування БПР. Це означає, що кошти виділятимуться не на утримання закладів післядипломної освіти, а на фінансування освітніх заходів, які є популярними і затребуваними у лікарів і які реально впливають на покращення їхньої індивідуальної медичної практики.

Акцентуємо увагу також і на те, що контрольними функціями щодо проведення атестації медичних працівників МОЗ Україні наділяє «орган, при якому утворено відповідну атестаційну комісію», а про лікарське самоврядування взагалі не згадує. Натомість європейський і світовий досвід засвідчує, що основним інститутом та інструментом, який має бути задіяний для оцінки якості і контролю за діяльністю медичних працівників, є лікарське самоврядування [4].

Відтак вважаємо за доцільне передбачити участь самоврядної організації лікарів у проведенні атестації медичних працівників. Для цього слід створити таку самоврядну організацію, визначитись з її повноваженнями і прийняти спеціальний закон щодо такої самоврядної організації.

Такий підхід, на нашу думку, дозволить більш об'єктивно і незалежно проводити атестацію медичних працівників. До того ж відповідатиме демократичним засадам реформування медичної галузі.

Література:

1. Про подальше удосконалення атестації лікарів: наказ МОЗ України від 19.12.1997 № 359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-98>.
2. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я: постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2018-%D0%BF>.
3. Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 № 446. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019--446-dejaki-pitannja-bezperervnogo-profesijnogo-rozvitku-likariv>.
4. Ліцензування лікарів: а судді хто? URL: <https://www.vz.kiev.ua/litsenzuvannya-likariv-a-suddi-hto/>.

УДК 342

Юридичні науки

ВИНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ У ВЧИНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Надтока О. О.,
*студентка 2-го курсу
Полтавського юридичного інституту
ім. Ярослава Мудрого
м. Полтава, Україна*

Відносно новим, але досить прогресивним інститутом адміністративно-правової науки на сьогодні є адміністративна відповідальність юридичних осіб. Він почав своє становлення з 20-их років ХХ століття, коли не існувало чіткої межі між адміністративною відповідальністю фізичних і юридичних осіб. На сьогодні ж наявність чималої кількості норм, які встановлюють за їх порушення адміністративну відповідальність юридичних осіб можна обґрунтувати переходом до ринкових відносин, відповідно, швидким розвитком підприємництва та утворенням великої кількості юридичних осіб. Зокрема, нормативні акти

податкового, митного, антимонопольного і т.д. законодавства передбачають притягнення до відповідальності не лише фізичних, а й юридичних осіб, в той же час декілька десятків законів України вирішують питання встановлення та регламентації відповідальності юридичних осіб за скоєння ними правопорушень.

Юридичні особи, так само як і фізичні, мають певний обсяг прав та обов'язків, вступаючи у правові відносини, вони можуть реалізувати їх як правомірним так і протиправним шляхом. Хоча цей вид адміністративної відповідальності вважається тісно переплетеним з відповідальністю фізичних осіб, їх значні відмінності часто призводять до проблем з кваліфікацією таких протиправних діянь, призначенням адміністративного стягнення уповноваженими органами чи посадовими особами.

Зокрема, найбільш складним питанням цієї теми, як на мене, є вина юридичної особи як суб'єкта адміністративного правопорушення. На сьогодні існує чимало наукових поглядів та концепцій науковців, серед них: В. Кротюк, Д. Лук'янець, Л. Кравченко, Є. Герасименко, Е. Овчарова, В. Стефанюк, О. Зима та багато інших.

Кравець М.О., наприклад, стверджує, що поняття «вина» в його класичному розумінні (психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його наслідків) до юридичної особи взагалі не може застосовуватися, адже вона є лише правовою формою організацій і не може фізично володіти свідомістю, мати психіку [2, с.76]. Тут мова йде про специфіку дієздатності юридичної особи, зумовлену діяльністю окремих осіб, що входять до її складу. Так, визначити зміст протиправного діяння юридичної особи неможливо без встановлення зв'язку між діянням фізичної особи та його наслідками у формі протиправного діяння юридичної особи, до якої вона належить, а також усвідомлення протиправності таких наслідків та бажання чи небажання їх настання.

Тут думки науковців знову розходяться: В. Стефанюк, І. Голосніченко, М. Михеєнко стверджують, що необхідно пов'язувати адміністративне правопорушення юридичної особи з фізичною особою, що перебуває з першою в

організаційно-правових відносинах та причетна до протиправних діянь, виражених в актах юридичної особи, що завдали шкоди суспільним відносинам. Російський учений Ю. Колесниченко пропонує звернути увагу на ставлення колективу, адміністрації до правопорушення. К. Овчарова ж взагалі не вважає за потрібне пов'язувати вину організацій з виною їх працівників. Протилежна їй наукова позиція наголошує, що доведенню підлягає винність усіх працівників, що діють від імені організації в цілому, а не окремої посадової особи[1, с.94].

Підсумувавши вищенаведене можна зазначити, що розгляд провини юридичної особи відбувається через провину фізичних осіб, які входять до складу юридичної особи або перебувають з нею в іншому зв'язку (членство, право власності), і трудова діяльність або управлінські повноваження яких пов'язані з вчиненням протиправного діяння.

М.В. Удод та О.Г. Літус у своєму дослідженні ставлять питання про необхідність вини як обов'язкового елементу складу адміністративного правопорушення, вчиненого юридичною особою. Науковці дійшли до висновку, що принцип презумпції невинуватості під час провадження у справі про адміністративне правопорушення встановлює вину як обов'язкову умову для залучення юридичної особи до адміністративної відповідальності: особа підлягає адміністративній відповідальності тільки за ті адміністративні правопорушення, стосовно яких встановлено її провину[1, с.93].

Незважаючи на різновекторність поглядів вітчизняних вчених на дану тематику, всі підкреслили та продовжують наголошувати на необхідності якнайшвидшої кодифікації та вдосконалення чинного законодавства щодо притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб. Зокрема, потребують вирішення: загальні правила та процедури адміністративної відповідальності юридичних осіб, система стягнень, яка може застосовуватись до таких осіб, органи, що уповноважені притягати їх до адміністративної відповідальності, оскарження дій державних органів та інше.

Література:

1. Адміністративна відповідальність юридичних осіб / М. В. Удод, О. Г. Літус // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. - 2010. - № 1. - С. 90-95.
2. Кравець М. О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб / М. О. Кравець. // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – №4. – С. 75–78.
3. Окремі питання адміністративної відповідальності юридичних осіб / Н. М. Кондрашина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 32(3). - С. 36-40.
4. Комзюк А. Т. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ / А. Т. Комзюк, Є. А. Липій. // Право і безпека. – 2017. – №2. – С. 34–38.

УДК 343.9

Юридичні науки

ЖІНОЧА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Нінічук В.Р.

студентка ННІ права

Університету державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник : Мудряк Т. О.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

кримінального права та кримінології

Як показує вивчення наукової літератури, злочинність, як явище здавна привертала увагу багатьох мислителів. Постановка проблеми жіночої злочинності є однією із найважливіших як в психології, так і у науці кримінального права. У останні роки в Україні можна спостерігати зростання кількості злочинів, скоєних жінками. За 2016 рік було виявлено осіб, які вчинили кримінальні злочини 259215 осіб, з них жінок 26462 тобто 10,2%. По

віковим групам: жінки до 14 років – 87 осіб (0,3 %), жінки 14 – 15 років – 307 осіб (1,2 %), жінки 16 – 17 років – 597 осіб (2,3 %), жінки 18 – 28 років – 7510 осіб (28,4 %), жінки 29 – 39 років – 8269 осіб (31,2 %), жінки до 54 років – 7123 осіб (26,9 %), жінки 55 – 59 років – 1482 осіб (5,6 %), жінки 60 років і більше – 1081 осіб (4,1 %) [1, с. 49 - 52]

Саме тому в даний час виникла потреба в постійному вивченні жіночої злочинності, виявленні факторів, які їй сприяють та у розробці заходів щодо запобігання вчинення таких злочинів. Перш за все, жінка в суспільстві повинна мати принципово інший життєвий статус. Її сили й увага мають зосереджуватися на сім'ї, дітях. Основними принципами профілактичної роботи з жінками повинні стати гуманність і милосердя, розуміння причин, які штовхнули їх на злочин чи аморальні вчинки.

Слід зазначити, що багато науковців досліджували дану проблему : Ю.М. Антоняна, А.Б. Благої, В.А. Меркулової, В.А. Серебрякової та інші вчені.

Та все ж найпоширенішими злочинами за участю жінок залишаються злочини з корисливою спрямованістю. До них відносять крадіжки (35%) та шахрайства (19,1%), грабежі та розбої (15%) [2, с. 432].

Головні фактори, що впливають на жіночу злочинність є:

- зростання напруженості в суспільстві, конфліктності й ворожнечі між людьми;
- поширення таких явищ як пияцтво, алкоголізм, аморальність, наркоманія, психопатія, проституція, бродяжництво, жебрацтво тощо;
- істотне послаблення основних соціальних інститутів і, в першу чергу, сім'ї;
- більш інтенсивна участь жінок у суспільному виробництві [3, с.352]

На мою думку, для поступового зменшення проявів такого соціально негативного явища необхідно:

- вжити належних заходів для соціальної адаптації ув'язнених жінок, що допоможе їм стати на шлях виправлення;
- покращити державну підтримку неповних, малозабезпечених сімей;

– спрямувати освітню політику на виховання у неповнолітніх дівчат моральності, порядності, поваги до закону, адже діти підпадають під негативний вплив значно частіше ніж дорослі;

– поліпшити, в першу чергу, умови праці таких категорій жінок, як самотні матері, матері з дітьми–інвалідами, жінки, котрі мають неповнолітніх дітей;

– підвищити конкурентоспроможність жінок на теперішньому ринку праці;

– забезпечити державне сприяння жіночим організаціям та асоціаціям, які реально допомагають жінкам тощо.

Здійснення цих дій вселятиме віру в майбутнє жінок, створюватиме нові пріоритети для їхнього розвитку та самовдосконалення. Жінка завжди має розуміти, що вона може своїми діями вплинути на розвиток держави. Не менш вагомим заходом для запобігання жіночої злочинності є створення державного антидискримінаційного органу з прав жінок та прийняття Державної програми боротьби з жіночою злочинністю в Україні, яка передбачала б встановлення соціальних і правових гарантій для жінок, звільнених з місць позбавлення волі; створення Фонду допомоги жінкам, які перебувають у місцях позбавлення волі, та жінкам, які відбули покарання.

У тому випадку, коли жінка засуджена до позбавлення волі за вчинене нею кримінально каране діяння, необхідно створити сприятливі умови її утримання, які б враховували специфіку статі, психології та фізіології. Для цього, на мою думку, доцільно було б щоб при покаранні жінки, що вчинила злочин, перевага надавалась такій меті покарання як виправлення особи, що вчинила злочин. Ще одним із засобів зменшення жіночої злочинності є надання соціальної та психологічної допомоги жінкам звільненим з місць позбавлення волі. Адже, як правило, сім'ї таких жінок розпадаються, їм тяжко влаштуватися на роботу, у зв'язку з чим жінка втрачає самоконтроль, втрачає впевненість в завтрашньому дні, починає вживати алкогольні напої, наркотичні засоби й під дією цих факторів знову вчиняє злочин.

Отже, проблеми попередження жіночої злочинності повинні вирішуватись у руслі боротьби зі злочинністю в цілому. Її основу повинні

скласти економічний розвиток держави та політична стабілізація в ній, запровадження спеціальних програм підтримки сім'ї, створення спеціальних фондів (Фонду допомоги жінкам). Також, ми переконані, що необхідним є прийняття Закону України «Про профілактику злочинів».

Література:

1. Корнякова Т. В Кримінологічний аналіз жіночої злочинності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 1. С. 49 – 52.
2. Иншаков С. М. Криминология: Учебник. – М.: Юриспруденция, 2000. – 432с.
3. Криминологія: Заг. та Особ. част.: Підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів. / За ред. І. М. Даньшина. – Х.: Право, 2003. – 352 с.

УДК 347

Юридичні науки

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАЙНОВОГО СТАТУСУ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

*Пастух Д.М.,
студент юридичного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Аналізуючи реалії вітчизняного релігійного життя, видається актуальним зупинитись на нагальних проблемах реалізації майнових прав (інтересів) релігійних організацій та цивільно-правовому аспекті здійснення ними статутної діяльності в сучасних умовах, труднощах безоплатної передачі культових будівель і майна із державної та комунальної власності для статутних цілей.

Слід почати з того, що аналогічно громадським об'єднанням чи політичним партіям, консолідація релігійної організації як носія майнових прав та обов'язків пов'язана із набуттям останніми статусу юридичної особи, причому така легалізація детермінує засади державного нагляду за їх діяльністю як в

аспекті належного адміністрування, так і в ракурсі формування статутних коштів, їх цільового використання й порядку оподаткування. І хоч для багатьох релігійних організацій визначена законом реєстрація статутів має субсидіарний характер, відверто кажучи, в розумінні вітчизняного управлінського апарату саме вона є достатньою підставою передачі рухомого й нерухомого майна в безоплатне, постійне користування чи приватну власність.

Проаналізуємо основи безоплатної передачі культового майна на баланс релігійних організацій. Взагалі, основні принципи сучасних державно-конфесійних відносин, зокрема й в напрямку майнового стимулювання, обумовлені існуючою моделлю їх окремішнього розвитку (політико-релігійною нейтральністю). Зокрема, яскравим проявом об'єктивності такого підходу є положення, що держава не фінансує діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії [1]. Обґрунтування такого підходу має реальні підстави - відхід від цього положення наразі культивуватиме релігійну нетерпимість й конфронтацію в українському релігійному середовищі. Поруч з тим, з перших років незалежності держава, на виконання взятих на себе позитивних та негативних міжнародних зобов'язань, здійснює нормативні та соціальні заходи щодо подолання негативних наслідків радянської політики щодо церкви та свободи совісті взагалі. Серед перших, зокрема, Розпорядження Президента України «Про повернення релігійним організаціям культового майна» від 22 червня 1994 року № 53/94-рп, за яким місцеві органи виконавчої влади повинні були до 1 грудня 1997 року забезпечити безоплатну передачу або повернення у власність релігійних організацій культових будівель і майна, які перебувають у державній власності та використовуються не за призначенням [2]. Нажаль, через ряд істотних недоліків в конкретних історичних умовах – від елементарної дезорганізації релігійної системи, коли в руслі конфесійної реабілітації політика держави мала відвертий дискримінаційно-суб'єктивний характер, до економічної кризи, така «реформа» не принесла прогнозованого результату. Говорячи про конкретну передачу релігійним організаціям майна в користування, одразу слід

підкреслити договірну, а отже – зобов'язальну природу таких відносин. Даний типовий договір за своєю природою є публічним договором приєднання, оскільки його умови визначаються КМУ. Паралельно, правомочності титульного власника виникають саме після настання правостановлюючої відкладальної обставини - підписання сторонами акту прийому-передачі.

Окрім безоплатної передачі, законодавством визначається й специфічний спосіб захисту цивільних прав релігійних організацій - безоплатне повернення у власність, що означає відновлення правомочностей власника над рухомим та нерухомим майном, що з тих чи інших причин перейшло у власності інших суб'єктів (що як правило стосується націоналізованого СРСР церковного майна).

Попри таке визначення, нормативна база з цього питання має ряд прогалин, що як правило тягнуть судовий порядок встановлення такого права : невизначення порядку й умов реституції (як з державної, так із комунальної власності), відсутність механізму матеріального відшкодування за неможливості такої передачі, проблематика повернення на конкурентних засадах й встановлення порядку спільного користування одно- чи різнопорядними суб'єктами [3, с. 84-85].

Говорячи про право власності релігійних організацій як тріаду правомочностей щодо конкретних об'єктів, то вона може бути обмежена низкою факторів, першим з яких є оборотоздатність та обтяження із експлуатації. Мова йде про культурні пам'ятки, зокрема храми та предмети виняткового культового значення, щодо яких встановлено спеціальний режим використання, зобов'язання із проведення реставрації, укладання охоронного договору та сувора звітність про проведення відповідних заходів збереження відповідних об'єктів. Не вчинення відповідних заходів може бути достатньою підставою для розірвання договору та повернення об'єкта культурної спадщини в державне відання. Паралельно, обмеження встановлено з самими положеннями статуту й організаційною формою – релігійні організації як непідприємницькі суб'єкти правового відношення можуть використовувати майно виключно на виконання цілей, визначених установчим документом, хоч

це й не обмежує їх у здійсненні виробничої та господарської діяльності. Зокрема, релігійні організації мають право для виконання своїх статутних завдань засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають право юридичної особи [1], причому перші не позбавляються майнових прав на передане у відання й управління відповідним юридичним особам рухоме й нерухоме майно. Третє обмеження – власне національне законодавче, за яким щодо майна релігійної організації не може бути здійснено будь-яких дій, наслідком яких є або може бути його відчуження, причому воно може доповнюватись національними оборотними обмеженнями, якщо останнє знаходиться за межами України.

Особливості майнового статусу релігійних організацій визначені й специфічним режимом оподаткування – такому підлягає виробнича діяльність (аналогічно до порядку, що застосовується до громадських об'єднань), в той час як благодійні пожертви та кошти, що спрямовані на добродійну діяльність не підлягають оподаткування, про що досить частко забувають державні органи в сфері оподаткування й митного контролю при ввезені на територію України предметів культового значення. Крім того, законодавцем встановлено й спеціальний режим деяких категорій майна, зокрема на майно культового призначення не може бути звернено стягнення за претензіями кредиторів, а у випадку реорганізації чи ліквідації релігійних організацій, таке майно не переходить на державний баланс, а переходить до потенційного правонаступника або іншим релігійних організацій (як правило одного конфесійного напрямку).

Виняткова актуальність питання гарантування майнових прав релігійних організацій є похідною від сучасної релігійної ситуації в Україні, зокрема цивільно-правових проблем зміни конфесійної приналежності (підлеглості) релігійних громад, що йдуть шляхом включення в УПЦ КП та УАПЦ. Так, виходячи з законодавчих змін в сфері свободи совісті після Революції Гідності, спричинених як правило геополітичними факторами, було висунути нормативну презумпцію зміна підлеглості релігійної громади – вона не впливає

на зміст права власності та інших речових прав такої релігійної громади, а якщо частина громади, не згідна з рішенням про зміну підлеглості, має право утворити нову релігійну громаду і укласти договір про порядок користування культовою будівлею і майном з їхнім власником (користувачем) [1]. Така процедура супроводжується статутними змінами, їх кваліфікованим погодженням та державною реєстрацією, щоб мінімізувати суб'єктивний аспект внутрішнього управління й зовнішніх зносин. Тобто, фактична зміна порядку адміністрування та внутрішній статус не мали б впливати на цивільно-правовий! Попри таку виключну детермінацію, наразі непоодиноким зустрічаємось з відкрито протилежними гарантуванню релігійної свободи явищами - порушенням майнових прав віруючих, втрату пожертвувань через так зване «іновірство», самочинною «переорієнтацію» керівництва. Як не прикро, у багатьох випадках діяльність (втручання) органів місцевого самоврядування та виконавчої влади на локальному рівні лише сприяє збільшенню кількості конфліктів пов'язаних з свободою совісті [4, с.377].

Чи не найбільш дискусійним стало питання виходу з підлеглості УПЦ МП й зміни майнового статусу релігійних організацій парафії, причому в руслі протидії ідеологічному примусу питання передачі майна нерідко втрачало цільовий духовний зміст й деформувалось в патріотично-ідеологічний, що виходить за рамки світськості держави. В руслі політичних проблем не слід забувати, що релігійні організації УПЦ МК, які б міфи не існували навколо існуючих провокацій щодо їх діяльності, є належним чином зареєстрованими юридичними особами, що здійснюють релігійну роботу в рамках конституційних свобод віруючих та є власниками рухомого та нерухомого майна, протиправне позбавлення якого не допускається. Об'єктивно аналізуючи підстави ліквідації деяких таких організацій, а особливо – визначення подальшої долі жертв, нерухомого майна й культових предметів, можна констатувати абсурдну істину – процес консолідації вітчизняного релігійного життя став вдалим моментом для злочинів в сфері свободи совісті та збагачення третіх осіб.

Поглянемо на реалії й з іншого майнового ракурсу – наразі у вітчизняних судах перебувають десятки заяв релігійних організацій, що після підлеглості не в повному обсязі набули передбачені минулим статусом правомочності. Чому в рамках нормативного збереження майнових прав, відбулась втрата певних активів? Закон встановлює одразу дві субсидіарні гарантії захисту майнових прав та інтересів перших – заборона будь-якого відчуження майна до завершення процедури зміни підлеглості та повноправність для прийняття такого рішення. Питання в наступному – чи контролювали ці процеси в 2016-2020 роках належним чином? Відповідь очевидна – через невиконання державою своїх зобов'язань, наразі стоїть питання повернення незаконно набутого майна, і як не прикро визнавати в дійсності - існуючі правові механізми в цьому питанні малоефективні.

Отже, наразі правове регулювання майнового статусу релігійних організацій не позбавлене недоліків й перспективне заповнення вітчизняним законодавцем існуючих прогалин сприятиме не лише поліпшенню діяльності цих організацій й спрощенню таким чином процесу гарантування релігійної свободи віруючих, а й стане превентивним реверсом незаконно заволодіння церковним майном й використання державних механізмів політичного тиску. Релігійну реформу наразі не можна розцінювати ні як успішну в розумінні консолідації релігійного життя, ні як завершену в аспекті майнових питань, ні як досконалу через головні недоліки – політичне підґрунтя та окрему майнову зацікавленість в результатах її проведення.

Література:

1. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 року. № 987-ХІІ. *Відомості Верховної Рада УРСР*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 14.03.2020).
2. Про повернення релігійним організаціям культового майна : Розпорядження Президента України від 22 червня 1994 року № 53/94-рп. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53/94-%D1%80%D0%BF> (дата звернення: 14.03.2020)

3. Шевченко О. М. Правові аспекти повернення культового майна релігійним організаціям // *Приватне право і підприємництво*. 2016. Вип. 15. С. 83-86.

4. Присяжнюк М.П. Захист прав віруючих за умови зміни канонічної приналежності релігійної громади. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір*. 2019. С. 375-379.

УДК 343

Юридичні науки

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СЛІДЧОГО ГІПНОЗУ ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Петренко В.А.,

студент Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету

ім. Ярослава Мудрого

На сьогоднішній день спостерігається стрімке погіршення криміногенної обстановки в Україні, що на нашу думку пов'язано з подіями на сході України, що в наслідку призвело до витоку зброї, вибухових та бойових припасів, які опинилися в руках мирного населення, проведення країною агресором підривної та диверсійної діяльності на території України, вхід кримінального елемента на територію України з тимчасово окупованих територій Донецька та Луганська. Також, вагомий вплив на формування свідомості особи справляють «MASS-media» та кінематограф, в яких є пропагандою кримінал та насилля. Як наслідок, в суспільстві зростає кількість вчинених кримінальних правопорушень, в свою чергу зростає навантаження на слідчих правоохоронних органів. Більшість слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, які передбачені КПК України є недієвими при розслідуванні окремих категорій злочинів.

Від так, існує гостра потреба у впровадженні нових методів розслідування злочинів. Предметом гострих наукових дискусій в останні десятиліття стало питання про можливість застосовувати в ході розслідування

кримінальної справи такого методу отримання криміналістично значущої інформації, як слідчий гіпноз.

Дане питання досліджувалося низкою науковців, вчених-криміналістів, таких як: Р. Белкін, В. Бахін, В. Весельський, А. Кавалієріс, В. Коновалова, Н. Карпов, О. Крючкова, В. Образцов, Є. Мальцев, О. Ларін, О. Лускатов, Т. Лускатова, А. Ратінов, М. Селіванов, В. Стратонов, М. Строгович, В. Тертишник, В. Шепітько та інші.

Перші спроби застосування гіпнозу для отримання інформації від потерпілих і свідків у кримінальних справах, починаючи з середини ХІХ ст., простежуються в багатьох державах Європи у Франції, країнах Скандинавії [1, с. 248].

В середині 50-х років ХХ століття зарубіжні вчені звернули увагу на феномен гіпнотичної гіпермнезії та почали вивчати можливість застосування гіпнозу для отримання значущої для слідства інформації та швидкого розкриття злочинів. Внаслідок вказаних досліджень у середині 60-х років фахівцями розроблено метод слідчого гіпнозу, що полягає у застосуванні гіпнорепродукції для активізації процесу відновлення забутих важливих обставин справи [2, с. 12].

В ході свого розвитку цей метод почав застосовуватися правоохоронними органами прогресивних та передових держав, а саме: Великобританії, США, Канади, Австралії, Ізраїлю. Нерідко траплялися випадки коли, саме завдяки застосуванню гіпнорепродуктивного методу відтворення подій, тяжкі та дуже запутані для розкриття злочини були доведені до логічного завершення, а винні покарані [3, с. 240].

Проаналізувавши низку наукової літератури нами зроблено висновок, що гіпнозом є тимчасовий стан свідомості, що характеризується різким фокусуванням уваги і високою схильністю до навіювання, що пов'язано зі зміною функції індивідуального контролю і самосвідомості; стан гіпнозу настає в результаті спеціальних впливів гіпнотизера або цілеспрямованого самонавіювання.

До того ж, хотілося б зазначити, що великий обсяг нової важливої інформації для органів досудового розслідування можна отримати за

допомогою гіпнорепродукції і у тих випадках коли пригадування ускладнені тривожною мотивацією.

Незважаючи на всі плюси застосування методу гіпнорепродукції в правоохоронній діяльності, налічується значна кількість противників зазначеного методу отримання інформації. Так наприклад відомі вчені, такі як Ларін А.М. та А.Р. Ратінов повністю заперечують застосування гіпнозу в правоохоронній практиці з огляду на те, що по-перше – це являє собою істотне порушення прав людини; по-друге – застосування гіпнозу не відповідає змісту КПК та по-третє – інформація, здобута в результаті проведення гіпнозу не може бути повністю достовірною. Також науковці наголошують: «Повністю підвладна гіпнотизеру людина, яка перебуває у непритомному стані, позбавлена можливості усвідомлювати дії, що до неї застосовані, вона не може їх відповідно оцінити, припинити та оскаржити.» [4, с. 78]

Розглядаючи допустимість застосування на практиці «слідчого» гіпнозу, як способу отримання інформації, то слід зазначити, що конкретних заборон ні в Конституції, ні в КПК України, ні в інших нормативно – правових актах щодо використання такого способу отримання інформації не міститься.

Так з метою імплементації «слідчого» гіпнозу, як окремої слідчої дії до Кримінального процесуального кодексу, ми окреслюємо певні умови, що мають при цьому виконуватися для уникнення порушення прав та інтересів осіб, а саме:

- наявність у гіпнолога високої кваліфікації та стажу роботи у сфері гіпнології (сеанси мають проводитися психологами або психіатрами, які мають спеціальну підготовку);
- повне інформування особи, щодо якої здійснюватиметься гіпнорепродукція, про саму дію, процес проведення, можливі наслідки та ін.;
- слідчий має отримати від об'єкта гіпнорепродукції добровільну згоду на проведення сеансу «слідчого» гіпнозу, що зафіксувати відповідним документом;
- при процедурі гіпнорепродукції повинні бути присутні адвокат або представник особи, яка погодилася на проведення сеансу, слідчий, а також

можливе залучення окремих спеціалістів для запобігання фальсифікації результатів;

- з цією ж метою, обов'язкове проведення відеофіксації;
- об'єкт гіпнопродукції повинен бути ознайомлений з питаннями, які будуть поставлені гіпнологом під час сеансу.
- фахівець, який проводить дану слідчу дію повинен бути не зацікавленим в результатах проведення слідчого гіпнозу.

Підсумовуючи викладене, можемо зазначити, що слідчий гіпноз є цілком допустимим засобом отримання інформації, за умов сприйняття її як орієнтуючої або як непрямого доказу. Для ефективного застосування такого способу отримання значущої інформації, як слідчий гіпноз необхідно розробити конкретні стандарти проведення слідчого гіпнозу, як слідчої дії та вимоги до підготовки фахівців, які будуть його проводити. Дані, отримані цим способом, повинні базуватись на фактичних матеріалах або підлягати надзвичайно ретельній перевірці з боку правоохоронних органів.

Література:

- 1) Богомолова С. Когда и как ФБР использует гипноз. Записки криминалистов. Вып. 5. – М. – 1995. – С. 246-250.
- 2) Хабалаев В.Д. Применение гипноза для активизации памяти опрашиваемых лиц в деятельности зарубежной полиции: автореферат. – М., 1997. 22 с.
- 3) Савинов Н. Опыт собирания ориентирующей информации с помощью гипноза. Записки криминалистов. – М., 1995. – Вып. 5, С. 236-241.
- 4) Ларин А.М. Злоупотребление психиатрией. Государство и право. - № 6. – 1997. – С. 76-79.

ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

*Петрів О.О.,**студентка юридичного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сьогодні як і раніше досить важливим питанням, яке потребує постійної уваги з боку правознавців, є проблема охорони об'єктів інтелектуальної власності. Дане питання особливо важливе в умовах постійного розвитку технологій. Це стосується однаково як захисту винаходів, так і захисту торговельних марок чи музичних творів. Міжнародне законодавство протягом багатьох років змінювалось. Відповідні зміни в сфері захисту об'єктів інтелектуальної власності були просто необхідними для врахування швидкого темпу розвитку світу.

Досить важливим сьогодні є усвідомлення всієї важливості захисту об'єктів інтелектуальної власності громадянами. Адже юридичне закріплення володіння об'єктом інтелектуальної власності зумовлює безліч позитивних наслідків. Серед таких, безумовно, наявність юридичного захисту, у разі порушення прав, що надаються власникам вищезазначених об'єктів. Наявність окремо перелічених прав власника об'єкта інтелектуальної власності дійсно сприяє зменшенню рівня недобросовісного їх використання. Більше того, навіть в кримінальному кодексі України в розділі «Злочини проти виробничих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» закріплена відповідальність за порушення авторського права та суміжних прав, де зазначається, що такі порушення караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк. [1]. Безумовно, відповідальність за незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності

встановлена і в цивільному кодексі України. В книзі четвертій визначені загальні положення про право інтелектуальної власності та відповідальність за порушення закону в сфері інтелектуальної власності. [2].

В такому випадку важливим є виділення суб'єктів інтелектуальної власності. Як зазначає Семків В.О, первинним суб'єктом є особа, якій належить право на інтелектуальний продукт внаслідок його створення (творець) або первинної реєстрації, визнання чи використання. Первинними суб'єктами визнаються:

- автор твору, промислового зразка, раціоналізаторської пропозиції, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослини чи породи тварини тощо; - винахідник (творець винаходу чи корисної моделі);

- виконавець, виробник фонограми, відеограми, організації мовлення;

- та ін.

Автори зазначають, що похідні суб'єкти – це фізичні та юридичні особи, які на підставі закону, договору чи іншого правочину, набули майнові права інтелектуальної власності на результат інтелектуальної, творчої діяльності. Тобто, їхні права походять від прав первинних суб'єктів. До похідних суб'єктів належать, зокрема: спадкоємці; правонаступники; роботодавці; замовники; інші особи, які на підставі договору чи відповідно до закону отримали майнові права інтелектуальної власності.

Однією з найважливіших відмінностей первинних суб'єктів права інтелектуальної власності від похідних є значно більший обсяг суб'єктивних прав. Адже первинний суб'єкт володіє повним комплексом особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності, а похідний суб'єкт володіє здебільшого майновими правами і лише в тому обсязі, у якому отримав їх від первинного. [3, с. 19-21]. Дійсно, визначення кола суб'єктів є надзвичайно важливим для належного врегулювання питання охорони об'єктів інтелектуальної власності. Важливим це є, оскільки саме в такому випадку можна чітко визначити хто володіє тим спектром прав та обов'язків щодо об'єкту інтелектуальної власності, який визначений законодавчо. Таке визначення суб'єктів сприяє уникненню плутанини.

Досить важливі думки висловлюють науковці щодо охорони і захисту інтелектуальної власності в умовах глобалізації. Вони зазначають, що перш за все варто виокремлювати поняття правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Порушення прав інтелектуальної власності - дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди. Для прикладу, порушеннями прав власника свідоцтва на торговельну марку (знак для товарів і послуг) визнаються: нанесення знака на будь-який товар, для якого знак не зареєстровано, упаковку, в якій міститься товар, вивіску, етикетку, нашивку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, імпорту та експорту; застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано; застосування його в документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, зокрема у доменних іменах та ін. [4, с. 129-130].

Олійник О. С. зазначає, що підвалини, на яких будується система об'єктів інтелектуальної власності, складається як із законодавства, яким регулюються питання створення результатів інтелектуальної власності та їх правового захисту, так і законодавства стосовно комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності. Крім розробки пропозицій щодо власне законодавства система інтелектуальної власності має сполучати органи державної влади – безпосередніх виконавців і організаторів її функціонування. [5, с. 86-87]. З цього можна зробити висновок, що без належного повноцінного та всебічного регулювання охорони об'єктів інтелектуальної власності забезпечити дієву систему інтелектуальної власності неможливо.

Отже, враховуючи все вищезазначене варто підкреслити, що дійсно питання об'єктів інтелектуальної власності потребує постійного вдосконалення на законодавчому рівні. Основні поняття та принципи, які закріплені в українському законодавстві сприяють забезпеченню захисту об'єктів інтелектуальної власності, проте потребують детальнішого тлумачення для громадян.

Література:

1. Кримінальний кодекс України //«Злочини проти виробничих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина»// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131
2. Цивільний кодекс України // «Загальні положення про право інтелектуальної власності та відповідальність за порушення закону в сфері інтелектуальної власності» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
3. Семків В. О., Шандра Р. С. Підручник для студентів неюридичних факультетів // Інтелектуальна власність 2015, Львів – Галицький друкар
4. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти : навч. посіб. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 276 с.
5. Олійник О.С. Проблеми становлення системи інтелектуальної власності України в контексті приєднання до СОТ // Економіка і прогнозування. – 2002. – №4. – С. 81 – 92.

УДК 343.8:61

Юридичні науки

БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ): ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

*Потайчук І.В.,
викладач вищої категорії циклової комісії правознавства
та гуманітарних дисциплін Запорізького гуманітарного
коледжу НУ «Запорізька політехніка», к.ю.н., доцент
м. Запоріжжя, Україна*

Булінг – негативна тенденція сучасного освітнього середовища. За поширеністю булінгу серед одинадцяти – п’ятнадцяти річних дітей Україна входить до першої десятки європейських країн [1, с. 4].

Визначення булінгу дають по-різному. Термінам, які мають важливе значення для правового регулювання та які не мають загальнопоширеного

використання даються законодавчі дефініції – вихідні, самостійні та специфічні державно-владні приписи, що є короткими визначеннями понять, які використовуються в законодавстві. Такі дефініції забезпечують точність застосування термінології і сприяють однозначності тлумачення законів; є умовою забезпечення принципу законності та становлення правової держави; попереджують порушення конституційних прав і свобод.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 р. вперше було визначено поняття булінгу на законодавчому рівні: булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого (ч. 1 ч. 173-4 КУпАП, п. 3-1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту»). Однак, серед типових ознак булінгу (цькування) у п. 3-1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту» зазначено систематичність (повторюваність) діяння, а у КУпАП повторюваність визначено як обтяжуючу ознаку (ч. 2 ст. 173-4). Такі розбіжності створюють проблеми кваліфікації правопорушення. Щоб усунути колізію, вважаємо, слід внести зміни до п. 3 ст. 1 Закону України «Про освіту», виключивши «систематичність (повторюваність) діяння» з ознак булінгу.

За наявності офіційного визначення у законодавчому акті термін вважається кодифікованим і є нормою для використання у всіх подальших нормативно-правових актах та діловій документації.

Розглянемо окремі питання суб'єкта правопорушення, передбаченого ст. 173-4 КУпАП. Ним є учасник освітнього процесу, який вчинив дії, передбачені диспозицією статті. Отже, слід з'ясувати, хто є учасниками освітнього процесу.

Згідно ст. 52 «Категорії учасників освітнього процесу» Закону України «Про освіту», учасниками освітнього процесу є: здобувачі освіти; педагогічні,

науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти.

Дослідивши норми інших законодавчих актів освітньої сфери в Україні, ми з'ясували:

1) учасниками освітнього процесу в закладах повної загальної середньої освіти є учні; педагогічні працівники; інші працівники закладу освіти; батьки учнів; асистенти дітей (ст. 19 Закону України «Про повну загальну середню освіту»);

2) учасниками освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти є: особи, які навчаються в закладах фахової передвищої освіти; педагогічні, науково-педагогічні та інші працівники закладів фахової передвищої освіти, які працюють у них за основним місцем роботи; особи, які за основним місцем роботи на підприємствах, в установах, організаціях, закладах поєднують виконання своїх посадових обов'язків із практичним навчанням здобувачів фахової передвищої освіти для набуття ними професійних компетентностей, а також оцінюють його якість; працівники підприємств, установ та організацій, діячі науки, мистецтва та спорту, які залучаються до освітнього процесу для читання окремих лекцій або беруть участь у роботі атестаційних комісій; батьки (законні представники) здобувачів фахової передвищої освіти. До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці та фахівці підприємств, установ, організацій та закладів, у тому числі іноземних держав, військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, працівники правоохоронних органів (ст. 52 Закону України «Про фахову передвищу освіту»);

3) учасниками освітнього процесу у закладах вищої освіти є: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші

працівники закладів вищої освіти. До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці (ст. 52 Закону України «Про вищу освіту»).

Вважаємо, до п. 2 ч. 1 ст. 52 Закону України «Про фахову передвищу освіту»: «педагогічні, науково-педагогічні та інші працівники закладів фахової передвищої освіти, які працюють у них за основним місцем роботи», слід внести зміни і викласти її без уточнення «які працюють у них за основним місцем роботи». Згідно чинної редакції зазначеної статті працівники, які в таких закладах працюють за сумісництвом або за погодинною оплатою праці, не є учасниками освітнього процесу, і не можуть бути суб'єктами правопорушення, якщо в їх діяннях будуть об'єктивні ознаки булінгу.

Розглянемо окремі категорії учасників освітнього процесу.

Так, здобувачі освіти - вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти (п. 8 ч. 1 ст.1 Закону України «Про освіту»).

Педагогічні працівники - особи, які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію, вільно володіють державною мовою (для громадян України) або володіють державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування (для іноземців та осіб без громадянства), моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки (ч. 1 ст. 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту»); особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність (ч. 2 ст. 53 Закону України «Про вищу освіту»).

Науково-педагогічні працівники - це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність (ч.1 ст. 53 Закону України «Про вищу освіту»); вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) в університеті, академії, інституті професійно провадить педагогічну та наукову

або науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством (п. 25 ст.1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Наукові працівники - це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання (ч. 3 ст. 53 Закону України «Про вищу освіту»); науковий працівник - вчений, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, відповідно до трудового договору (контракту) професійно провадить наукову, науково-технічну, науково-організаційну, науково-педагогічну діяльність та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації у випадках, визначених законодавством (п.20 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Основні посади наукових працівників наукових установ (їхніх філій, інших відокремлених підрозділів), наукових підрозділів юридичних осіб державної та інших форм власності вказані у ст. 31 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

З переліком посад педагогічних та науково-педагогічних працівників можна ознайомитися у ст. 55 Закону України «Про вищу освіту», а також у Постанові КМУ №963 від 14.06.2000 р.

Література:

1. Протидія булінгу в закладі освіти : системний підхід : метод. посіб. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

ПРОБЛЕМАТИКА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ.

Присакар К.Є.

студентка юридичного факультету

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Характерною рисою існування сучасного суспільства і держави є зростаюче значення права в цілому в житті кожної людини. Україна здобувала свою державність і незалежність протягом століть. Саме цей аспект згодом послужив основою для українського народу створити власну законодавчу базу. Щороку з'являються нові суспільні відносини, і необхідність правового регулювання стає очевидною. Це також пов'язано з нездатністю будь-якої держави ефективно функціонувати без збалансованої системи законів.

Можна відзначити, що Конституція України стала основою для всіх подальших нормативних актів. А пізніше, після відкриття простору для розвитку і реформ, українському законодавству була дана можливість стати на шлях побудови незалежної, соціальної і правової держави.

Сучасний етап розвитку українського законодавства пов'язаний з необхідністю його гармонізації, уніфікації та систематизації. Це пов'язано з рядом причин і факторів, серед яких такі:

- Наявність великої кількості нормативних актів, які діють з часів Радянського Союзу, відповідно до правонаступництва, наявність проблеми відповідності законодавчих актів того часу з чинним українським законодавством і міжнародним нормам права, які є домінуючими.

- Проблема створення відсутніх і реформування існуючих систем. Ця позиція буде як і раніше актуальна, оскільки законотворчий процес продовжується.

- Гармонізація українського законодавства з міжнародним правом, що дозволить нам зайняти більш високі позиції на міжнародній арені і стати постійним суб'єктом в міжнародному співтоваристві [1].

Система сучасного українського законодавства є суб'єктом, який має багаторівневу конструкцію і містить нормативно-правові акти. Незважаючи на досить високий рівень українського законодавства, робота з упорядкування і систематизації залишається на досить слабкій стадії. Це пояснюється тим, що законотворча практика непослідовна, нестабільна, поспішно. Особливу увагу слід також приділити різним конкуренціям і прогалинам в нормативній базі. Тому велику увагу слід приділяти процесу упорядкування законодавства сьогодні.

Правова база останнім часом була суттєво оновлена і розширена, що вимагає негайного вивчення можливостей для оновлення законодавства. Проблема оновлення та гармонізації класифікаторів, що використовуються державними органами, є актуальною. Це дозволить здійснювати обмін правовою інформацією між центральними і місцевими органами влади [2].

Важливо також вивчити проблему типових (рекомендованих) актів (статутів, кодексів), які давали б можливість забезпечити спільну концептуальну основу для актів, прийнятих на регіональному рівні, та подолати конфлікти в регулюванні подібних правових ситуацій.

За даними колективу авторів Інституту держави і права. Корецького, сучасна юридична практика вимагає створення умов для систематизації законодавства у кількох сферах.

По-перше, для впорядкування законодавства слід проводити аудит чинних нормативних актів. Перегляд законодавства є важливим аспектом систематизації. У процесі ревізії актів необхідно виявити та проаналізувати акти:

- до яких були внесені зміни та доповнення;
- які підлягають визнанню такими, що втратили чинність;
- які повинні бути консолідовані;
- що будуть прийняті на основі перероблених актів.

Важливою умовою є те, що законодавство України також містить велику кількість фактично не працюючих, але не скасованих законодавчих актів.

По-друге, систематизація нормативно-правових актів пов'язана з розробкою системи класифікації законодавства. Класифікація розуміється як розподіл предметів на групи відповідно до ознак, що зустрічаються в одних об'єктах і відсутні в інших. З одного боку, вона поширює цілісність на певні атрибути, що розширюються, а з іншого - синтез, уніфікація цілої частини на основі знання про зв'язки елементів.

Необхідність розробки та використання наукових методів класифікації нормативно-правових актів визначається швидким зростанням обсягу правової інформації. На жаль, у сучасній Україні не існує збалансованого підходу до організації та систематизації нормативно-правових актів, який би відображав сучасний стан законодавства. Вичерпний класифікатор галузей законодавства не відповідає вимогам систематизації, тому окремі урядові відомства використовують власні класифікатори. Це, звичайно, негативно впливає на розвиток правової системи: аналіз нормативних актів ускладнений, виникають труднощі при їх розділенні за галузями законодавства, внаслідок чого виникає суперечність актів та їх дублювання [3, ст. 24].

Створення науково обґрунтованої системи класифікації важливо майже для всіх фахівців, які працюють із правовою систематизацією. У той же час правознавцям бракує єдиного підходу до визначення потреби в класифікаторі. Деякі вчені вважають, що не потрібно приймати новий класифікатор. Вони обґрунтовують свою позицію тим, що ні один з них повністю не відповідає закону, оскільки він постійно змінюється.

Однак більшість науковців-теоретиків вважають необхідним створення електронного правового класифікатора. Його метою має бути стандартизація, формування та впровадження нових правових інформаційних систем та спрощення процесу обміну інформацією. Саме забезпечення пошукових можливостей визначає основні вимоги до системи класифікації правових актів. Така система повинна бути розроблена для численних правових документів, що містять як нормативні акти України, так і чинні на сьогодні акти СРСР та УРСР, окремі правові акти, акти судової практики та доктрину. Останні

належать, звичайно, до далекої перспективи. Створюючи класифікатор, слід також враховувати той факт, що постійними користувачами правової інформації є не лише юридичні експерти, а й сотні спеціалістів та громадян, які не мають юридичної освіти.[4, ст.123]

Сучасний етап розвитку систем класифікації характеризується двома важливими факторами:

- радикальні зміни в політичному та економічному житті світу, що спричиняють різке збільшення потоку правової інформації;
- реальне масове використання населенням та компаніями комп'ютерних технологій, що вимагає розробки комп'ютерних правових програм [5]

Таким чином, систематизація законодавства є постійною формою його розвитку та вдосконалення. На певній стадії законотворчість не може зупинитися, оскільки весь час вона перебуває в русі, розвитку, регулюванні нових потреб суспільного життя. Постійно змінюється правова система суспільства, яка вимагає впорядкування існуючих нормативних актів, їх приведення у певну науково обґрунтовану систему.

У різні періоди життя держави потреба в систематизації законодавства різна. Однак, протягом багатьох років накопичилася велика кількість нормативно-правових матеріалів, діє значна кількість регуляторних актів, які були прийняті в різний час і не узгоджуються між собою. У сучасному суспільстві відбуваються значні та якісні трансформації правової системи, скасовуються цілі блоки законодавства, створюється нова соціально-економічна система, а закони швидко оновлюються. Тому, можна стверджувати, що зараз систематизація законодавства є об'єктивно необхідною реальністю.

Література:

1. Смородинський В. С. Систематизація національного законодавства як юридичний інструмент забезпечення прав людини / В. С. Смородинський // Проблеми законності : республік. міжвід. наук. зб. – 2008. – Вип. 99. – С. 19–29.
2. Борщевський І. В. Теоретичні засади систематизації законодавства / І. В. Борщевський // Часопис Київ. ун-ту права. – 2007. – №3. – С. 19–24.

3. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення : монографія. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 220 с.

4. Загальна теорія держави і права : підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко [та ін.]. – Х. : Право, 2009. – 584 с.

5. Соляр С. Систематизація законодавства України у сфері об'єднання громадян / С. Соляр // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2012. – №1. – С. 35–45.

УДК 341.1/.8

Юридичні науки

ЮРИДИЧНА СИЛА РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Реброва Ю. О.,

студентка факультету

суспільних наук та міжнародних відносин

Дніпровський національний університет

імені Олеса Гончара

м. Дніпро, Україна

Міжнародні організації, будучи складовою частиною системи сучасних міжнародних відносин, великою мірою впливають на хід світових політичних, економічних, культурних процесів, здійснюючи контрольну, нормотворчу і пов'язану з нею кодифікаційну функцію. З огляду на це постає необхідність розгляду питання юридичної сили рішень міжнародних організацій, що в даний час все частіше набувають характеру вагомого аргументу під час розгляду того чи іншого питання суверенними державами.

Рішення міжнародної організації - це волевиявлення держав-членів в компетентному органі відповідно до правил процедури та положень статуту цієї організації. Акти або підсумкові документи міжнародних організацій можуть мати різноплановий характер і різну юридичну силу. [1, с. 199]

Таким чином, можемо окреслити, що нормативність рішень міжнародних організацій визначається певними ознаками:

- волевиявлення організацій безпосередньо пов'язані з волевиявленням держав через механізм нормотворчості міжнародних організацій;
- рішення здатні створювати правила поведінки загального характеру.

З точки зору процесу нормотворчості рішення міжнародних організацій поділяються на юридично обов'язкові і ті, які мають рекомендаційний характер. Окрема категорія – внутрішнє право міжнародних організацій.

В. І. Маргієв дав змістовне визначення внутрішнього права міжнародних організацій як «сукупності юридичних норм, прийнятих і забезпечуваних міжнародною організацією в особі її органів на підставі установчого акту, що виражають волю самої організації і що регулюють відносини в рамках організації між її внутрішніми підрозділами, між організацією та державами-членами, між організацією і її службовцями, між посадовими особами та персоналом організації »[2, с. 26]. Питання про приналежність актів внутрішнього права до джерел міжнародного права є спірним, адже низка дослідників вважають, що внутрішнє право міжнародних організацій не має якості міжнародного права, оскільки відрізняється від міжнародно-правових норм по предмету регулювання.

Говорячи про нормативність рекомендацій міжнародних організацій, мається на увазі об'єктивна здатність цих актів створювати юридичні норми, тобто наявність у них основної правової властивості, якою країни-засновники наділили цю форму регулювання міждержавних відносин. Прикладом є численні резолюції Генеральної Асамблеї ООН, рекомендації Міжнародної організації праці.

У той же час, необхідною властивістю джерела міжнародного права є обов'язковість, тобто формулювання правил притягнення суб'єктів права до заходів міжнародно-правової відповідальності [3, с. 36]. Незважаючи на це, все більшим числом вчених визнається, що при певних умовах рішення міжнародних організацій стають джерелами міжнародного права.

Також доцільно згадати про рішення, обов'язкова нормативна сила яких закріплена в уставі міжнародної організації. Довгий час їх прийняття вважалося

актом створення окремого необов'язкового рішення рекомендаційного характеру. В даний час не викликає сумнівів, що, наприклад, Рада Безпеки ООН може приймати резолюції нормативного характеру, що входять в число обов'язкових джерел міжнародного права. Найбільш яскравими прикладами цього є статuti Міжнародних трибуналів по колишній Югославії та Руанді – вони обидва були створені на підставі глави VII Статуту ООН [4].

Юридично обов'язкові рішення міжнародних організацій – це ті рішення, обов'язкова сила яких впливає із загальноновизнаних імперативних принципів і норм міжнародного права. В даному випадку мова йде про рішення, які сприяють прогресивному розвитку інститутів міжнародного права, конкретизують принципи і норми *jus cogens* і спрямовані на їх дотримання усіма суб'єктами міжнародного права. Такий характер, зокрема, носять «Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам» та інші подібні рішення, що справедливо визнаються в доктрині джерелом міжнародного права, їх нормотворчий і обов'язковий характер логічно впливає з самого факту підтвердження загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права [5, с. 73]

ВИСНОВОК

Таким чином, можна зробити висновок, що проблема юридичної природи рішень міжнародних організацій не є повністю вивченою та врегульованою, дивлячись на різноманітність поглядів що до нормативного підґрунтя та сприйняття юридичної факторики їх рішень. Здатність рішень міжнародних організацій створювати юридичні норми дозволяє кваліфікувати ці рішення як односторонні нормативні акти міжнародних організацій, що встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки, які мають відносно загальний характер. Наразі, у зв'язку з активною участю міжнародних організацій в рішенні міжнародних проблем глобального характеру, загострюється проблематика удосконалення та легітимації їх правотворчої діяльності. Виходячи з спостерігається тенденції посилення ролі міжнародних організацій в міжнародному правотворчості, можна припустити, що в найближчому

майбутньому рішення міжнародних організацій будуть визнані правомірними джерелами міжнародного публічного права

Література:

1. Вылегжанин А. Н. Международное право. Том 1. Учебник для академического бакалаврата / под ред. А.Н. Вылегжанина. – М.: Издательство «Юрайт», 2015.
2. Попов В. И. Внутреннее право международных организаций. Казань, 1999.
3. Федоров М.С. Юридична сила рішень міжнародних міждержавних організацій // Право та політика. – 2003. – №3.
4. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010
5. Международное право: учебник / отв. ред. Г. И. Игнатенко, О. И. Тиунов. М.: Норма, 2005.

УДК 343.

Юридичні науки

ЛОКАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ

Речицька М.М.

*студентка юридичного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Метою кримінального процесу є ухвалення судового рішення у вигляді вироку. Для ухвалення цього процесуального документа потрібно обов'язково встановити предмет доказування – сукупність обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, що передбачені ст. 91 КПК.

Але кримінальний процес має стадійний характер. Відповідно процес доказування притаманний кожній із стадій, а не лише проявляється у кінцевому

результаті. Рух кримінального провадження, без вирішення його по суті передбачає прийняття інших проміжних процесуальних рішень, наприклад, забезпечення позову, відстрочення або розстрочення сплати державного мита, заява відводу суду або клопотання про витребування доказів та ін. [1, с. 91]. Так як вони не є кінцевим рішенням суду, то ст. 91 КПК застосовуватися до них не буде. Але такі окремі процесуальні рішення мають свій індивідуальний предмет доказування. А тому їх прийняття передбачає установлення в певному обсязі інших обставин, які, як правило, є підставами чи умовами прийняття таких рішень. В юридичній літературі такий безпосередній предмет доказування пропонується йменувати «локальний предмет» [2, с. 223].

Виділення та відображення серед норм кримінального процесуального кодексу локального предмета доказування вкрай важливе як для розуміння, в цілому, всієї процедури доказування, так і для окремо кожного взятого процесуального рішення, оскільки це має на меті спрямувати пізнавальну активність суб'єктів правозастосування у визначених законом межах, забезпечити правову визначеність, передбачуваність та, як наслідок, обґрунтованість таких процесуальних рішень.

Виникнення та розвиток категорії локального предмету доказування тісно пов'язаний із ідеєю відмови від вузького розуміння предмету доказування – лише для визначення переліку обставин, що складають кінцеву мету доказування та пов'язані із вирішенням справи по суті. Такі ідеї виникли ще за радянського періоду і попутно розвивалися у напрямку обґрунтування локального предмету доказування як категорії та доцільності її виокремлення. Свої роботи присвячували цій темі Ю.П. Аленін, В.В. Вапнярчук, Т.В. Лукашкіна, В.О. Попелюшко, О.С. Семерак, І.І. Сливич, А.С. Степаненко, М.М. Стоянов [3, с. 150]. Але переважна більшість робіт цих авторів ґрунтується на нечинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Але варто звернути увагу на те, що більшість науковців у своїх роботах використовують цю категорію для аналізу конкретних норм кримінального процесуального законодавства як дане, не пояснюючи її тлумачення та

необхідності застосування. Наукова проблема локального предмету доказування у таких роботах розкривається лише фрагментарно. Але саме таких безпосереднім використанням поняття локального предмету доказування обумовлена його актуальність та необхідність його законодавчого визначення та закріплення.

Найбільш вдале визначення локального предмету доказування було надане М.М. Стояновим - як сукупності обставин, які підлягають доказуванню при прийнятті окремих процесуальних рішень на всіх стадіях кримінального судочинства, але не пов'язаних із вирішенням провадження по суті [4, с. 403].

Локальний предмет доказування можна відрізнити від предмета доказування у справі за масштабом обставин, що необхідно встановити, а також за джерелом формування таких обставин. Як правило, предмет доказування у справі охоплює обставини, перераховані в диспозиції норми матеріального права, а в деяких виняткових випадках - процесуального права. А от локальний предмет доказування формується з обставин, що перераховані виключно в нормах процесуального права.

Таким чином, локальний предмет доказування складається з елементів, передбачуваних в нормі кримінально процесуального законодавства. Зазвичай у чинному кримінально-процесуальному законодавстві ці обставини або не визначені достатньо чітко, або не розмежовані. У зв'язку з цим необхідно звернутися до роз'яснення Пленуму Верховного Суду України з цих питань в постанові № 4 від 25 квітня 2003 року «Про практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та подовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання та досудового слідства»: під час судового розгляду подання про взяття під варту, предметом дослідження є ті обставини, з якими закон пов'язує можливість обрання цього запобіжного заходу, що передбачені цілим рядом статей КПК [5, с. 8].

Пропоную розглянути елементи локального предмету доказування на прикладі виклику свідка прокурором. Так як це є захід забезпечення кримінального провадження, то до нього обов'язкове застосування загальних правил, передбачених у ст. 132 КПК. У цьому випадку обставини, які складають

локальний предмет доказування, тобто такі, що необхідно довести, містяться у ч. 3 ст. 132 України КПК: 1) існування обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) потреба досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора; 3) можливість виконання завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням; та у ст. 133 КПК: достатні підстави вважати, що свідок може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або його участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Враховуючи вище сказане, необхідно провести детальну роботу з приводу встановлення конкретних передбачуваних елементів локального предмета доказування. В свою чергу, це буде сприяти запобіганню розширенню обставин, які намагаються дослідити при розгляді окремих питань, не унеможливить перетворення судового засідання з цього приводу на повноцінне судове слідство, як це інколи відбувається на практиці [6, с. 26]. Наслідком неправильного встановлення локального предмета доказування може полягати у відмові в задоволенні заявленого клопотання або скасування проміжного процесуального рішення.

Отже, введення в обіг локального предмета доказування спростить роботу з доказуванням. Але для цього необхідно провести ґрунтовну роботу з гармонізації КПК, більш чітко викласти положення, що передбачають обставини, які необхідно доказати для прийняття певного рішення, а також доповнити ч.3 ст.91 КПК положенням про визначення локального предмета доказування.

Література:

1. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія / В. В. Вапнярчук. Х. : Юрайт, 2017. с. 91-93.

2. Аленін Ю. П. Локальний предмет доказування в кримінальному процесі / Ю. П. Аленін, Т. В. Лукашкіна // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – №4. – С. 222-228.

3. Завтур В.А. Методологічні та праксеологічні засади вчення про локальний предмет доказування у кримінальному провадженні. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України № 19, 2019, с. 149-156.

4. Стоянов М. М. До питання про визначення локального предмету доказування / М. М. Стоянов // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (м. Одеса, 20-21 квіт. 2012 р.) / відп. за вип. Дрьомін В. М.; НУ «Одеська юрид. академія» – Одеса, 2012. – Т.2. – С. 403-405.

5. Постанова Пленуму Верховного суду від 25.04.2003 №4 практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання і досудового слідства [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-03>

6. Аленін Ю. П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування / Ю. П. Аленін //Актуальні проблеми удосконалення кримінального процесуального законодавства : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер., присвяч. до 70-річчя д. ю. н., професора Ю. П. Аленіна (21 квітня 2017 р., м. Одеса) / за ред. Г. О. Ульянової, І. В. Гловюк ; відп. за вип. І. В. Гловюк ; уклад. В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юрид. л-ра, 2017. – С. 22-26.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

ВІДШКОДУВАННЯ ЗАВДАНИХ ЗБИТКІВ (УСУНЕННІ ЗАПОДІЯНОЇ ШКОДИ) ЯК ОДНА З УМОВ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ

Навроцька В.В.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Седельнікова І.В.,

студентка юридичного факультету

Львівський державний університет внутрішніх справ,

м. Львів, Україна

У законодавстві України передбачено можливість звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, (ст.46 Кримінального кодексу України).

Зазначений вид звільнення від кримінальної відповідальності застосовується, якщо особа вперше вчинила злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, якщо вона примирилася з потерпілим та відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду.

Відшкодування збитків (усунення шкоди) тісно пов'язане з кримінально-правовим та кримінально-процесуальним поняттям «примирення». А тому їх слід розглядати разом. Відшкодування шкоди може розглядатися як зовнішня форма процесу примирення.

Відшкодування збитків (усунення шкоди) повинно здійснюватися самою особою, яка вчинила злочин, а не її родичами, друзями, знайомими тощо. Виняток з цього правила можуть становити лише ті провадження, де підозрюваними, обвинуваченими є неповнолітні, які не мають власного заробітку. За протилежного випадку ефективність аналізованого інституту була б нульовою (у превентивному відношенні і стосовно відновлення соціальної справедливості). Загладжування шкоди як прояв розкаяння винного є умовою для прощення його дій з боку потерпілого і досягнення примирення між

сторонами кримінального конфлікту. Саме поняття примирення передбачає, що відшкодувати шкоду все таки повинна особа, яка вчинила злочин. Саме він повинен шукати способи відновлення порушеного становища потерпілого.

Видається, що звільнення від кримінальної відповідальності підозрюваного/ обвинуваченого, який не вчинив самостійних дій по відшкодуванню шкоди, не відповідатиме завданням кримінального законодавства.

У ст.46 КК України не міститься вказівки на те, що відшкодування завданих нею збитків або усунення заподіяної шкоди має бути здійснено саме потерпілому. Однак так воно і є. Винятком є ситуація, коли постраждалим є неповнолітній чи недієздатна (обмежено дієздатна) особа. У такому разі, таке відшкодування здійснюється законному представнику такої особи.

Ну, і нарешті, при відшкодуванні завданих збитків або усуненні заподіяної шкоди, потерпілий і підозрюваний (обвинувачений) самостійно визначають розмір шкоди, способи її відшкодування.

Оскільки факт відшкодування збитків (або усунення заподіяної шкоди) підлягають доказуванню поряд з іншими обставинами справи, слід визначити, які обставини складають зміст розглядуваного поняття. Видається, що відшкодування завданих збитків (усунення заподіяної шкоди) – це активні дії підозрюваного (обвинуваченого) щодо усунення наслідків вчиненого злочину, спрямованого на відновлення порушеного становища потерпілого, що свідчить про усвідомлення винним наслідків свого діяння.

Відповідні дії по відшкодування завданих збитків (усунення заподіяної шкоди) можуть проявлятися в різних формах (способах), що як прямо передбачені законом, так і таких, що не суперечать йому. До прикладу, сплата грошей, передання майна чи майнових прав, надання речі такого ж роду чи якості, виправлення та поладження пошкодженого майна, виконання роботи, надання послуги – у разі заподіяння майнової шкоди, публічне (чи особисте) вибачення – у разі заподіяння шкоди моральної тощо. Окрім того, цілком допустимим є загладження моральної шкоди шляхом її компенсації у матеріальній (найчастіше-грошовій) формі.

Вибір способу відшкодування збитків (усунення заподіяної шкоди) залежить від характеру завданої шкоди, потреб та волевиявлення потерпілого. Наслідком же ж такого відшкодування збитків (усунення заподіяної шкоди) є відсутність у постраждалого матеріальних чи будь-яких інших претензій до підозрюваного (обвинуваченого) у рамках цього кримінального провадження.

УДК 340

Юридичні науки

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Соколова Д.В.

*студентка юридичного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Кримінальна караність злочинних дій є запорукою нормального та безпечного функціонування суспільства. Адже вчинивши злочин, особа має понести за нього покарання, що виконає водночас декілька функцій, як охоронну, так і превентивну. Особливої уваги заслуговує кримінальна відповідальність неповнолітнього злочинця. Саме особи, котрі не досягли віку 18 років є найбільш вразливими суб'єктами, адже підвищена емоційність, соціальна незрілість, вразливість та багато інших факторів в сукупності можуть дати такі негативні наслідки у вигляді злочинних діянь, які б не мали такого впливу на дорослу особистість.

Причин злочинності серед неповнолітніх існує доволі багато. Зокрема варто назвати такі: несприятливе становище в країні, загальний стан нестабільності, економічні кризи, зростання рівня безробіття; неналежний сімейний вплив, матеріальна скрута, неблагополучні батьки; особливий вік злочинця, під час якого відбуваються зміни в організми, гормональний дисбаланс, відбувається формування особистості, що може супроводжуватися

підвищеною агресією; проблеми в шкільному середовищі, неправильний підхід вчителів, конфлікти з однолітками; негативний вплив позашкільного середовища; вроджені несприятливі біологічні особливості.[1, с.104].

Безперечно, причин, що можуть сприяти злочинній поведінці неповнолітніх багато, проте статистика кримінальних правопорушень серед осіб, що не досягли вісімнадцятирічного віку є невтішною. Враховуючи останні дані, в середньому за рік злочини вчиняють до трьох тисяч осіб, що не досягли вісімнадцяти років, зокрема третину, особи, віком від 14 до 16 років, а половина всіх злочинів вчинено дівчатами. Тобто, можна зробити висновок, що в підлітковому віці майже немає гендерної різниці. В дорослому ж віці чоловіки схильні до злочинності значно більше ніж жінки. [2].

Також серед науковців точаться дискусії власне щодо віку кримінальної відповідальності. Наприклад Мороз пропонує поділити віковий поріг кримінальної відповідальності на 4 групи, а саме першу групу дітей до 11 років, що перебуватимуть поза зоною кримінальної відповідальності, другу групу підлітків від 11 до 14 років, які відповідатимуть лише за вичерпний перлік злочинів, іншу групу підлітків від 14 до 16 років, та останню групу неповнолітніх від 16 до 18 років. [3, с. 18]. На мою думку така теорія має право на існування, адже за нею знижується віковий поріг кримінальної відповідальності, що в сучасних умовах розвитку суспільства, зокрема молоді є актуальним.

Питання віку, з якого має наставати кримінальна відповідальність є предметом дискусій не лише вітчизняних, а й зарубіжних правознавців. В деяких країнах вік кримінальної відповідальності взагалі не встановлений, що по суті дає підстави розглядати дитину, як суб'єкта притягнення до відповідальності ще з народження. Проте це в деякій мірі знецінює поняття відповідальності, адже відповідно до «Конвенції про права дитини» нижня межа повинна бути встановлена в законодавстві. Одна з найнижчих вікових меж, 7 років, встановлена в Йорданії, Австралії, Пакистані та в загальному праві США. [4,с.6].

Визначивши, що злочинні дії неповнолітніх не є тотожними до аналогічних дій повнолітніх осіб, варто проаналізувати відповідальність перших. Враховуючи всі характерні особливості в Кримінальному кодексі існує спеціальна глава, 15, що і визначає особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Однією з головних суттєвих відмінностей є те, що до неповнолітніх застосовується всього 5 видів покарань, а саме штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк, що є основними покараннями та штраф й позбавлення права займатися певною діяльністю, в якості додаткових. Таке покарання, як наприклад довічне позбавлення волі для неповнолітніх не передбачено. [5, с.488].

Важливим є також гуманістичний аспект у відповідальності неповнолітніх, а власне можливість їх звільнення. Така ситуація можлива, коли було вчинено злочин невеликої або середньої тяжкості, особа щиро розкаюється у вчиненому, розуміє всю неправильність своїх дій і в майбутньому поведінка особи з правової точки зору була бездоганною. В такому разі судом можуть бути замість покарання призначені засоби виховного характеру, наприклад обмеження дозвілля чи передання на виховання та контроль батьків. [6, с. 214]. На мою думку така можливість є дійсно важливою, адже людині надіється другий шанс, проте певні заходи все ж вживаються, що дозволяє і виправити неправильну поведінку, і запобігти подібним прецедентам в подальшому.

Тож, підсумовуючи викладене, варто сказати, що відповідальність неповнолітніх є важливою темою, якій слід приділяти значну увагу, адже існує ряд аспектів, що робить її специфічною. Враховуючи ці особливості, законодавець значно пом'якшив відповідальність, передбачену для неповнолітніх та передбачив можливість звільнення від неї. На мою думку, окрім зазначеної кримінальної відповідальності варто ввести низку превентивних та освітніх заходів, а саме підвищувати правову грамотність неповнолітніх осіб, сприяти максимально повному та всебічному ознайомленню не тільки з правовими, а й з суспільними нормами.

Література:

1. Інновації в роботі з ресоціалізації неповнолітніх, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Методичні матеріали / за заг. ред. В. П. Лютого. – К.: СССМ, 2005. – 104 с.
2. <https://cripo.com.ua/gangsters/?p=246205/>
3. Мороз В. Ф. Делінквентність дітей до чотирнадцятирічного віку: (Кримінологічні проблеми) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / В. Ф. Мороз. – Х., 1999. – 18 с.
4. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии) : сб. законодат. материалов / Н. А. Голованова, В. Н. Еремин, И. Д. Козочкин, Н. Е. Крылова, и др. ; под ред. И. Д. Козочкина– М. : Зерцало, 1999. – С. 6.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К. Атіка, 2004. 488с.
6. Палюх Л.М. Примусові заходи виховного характеру: теорія і практика застосування; навч.посібник; Львів, нац. Ун-т. ім. І.Франка, 2010, 214с.

Юридичні науки

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ КОНСУЛЬСЬКОЇ СЛУЖБИ

Стригун І.В.

студентка факультету

суспільних наук та міжнародних відносин

Дніпровський університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Консульські відносини та консульська служба займають провідне місце в житті громадян усіх держав, а також відіграють значну роль в міжнародних відносинах. Певна оперативність консульської служби сприяє, перш за все, захисту законних інтересів громадян та юридичних осіб, по-друге, зміцненню дружніх відносин між державами, а також розширенню міжнародних

економічних, гуманітарних і культурних зв'язків держав на міжнародній арені.

Батьківщиною або ж колискою консульського інституту вважають Стародавню Грецію і Стародавній Рим, де зростання торгових і міжнародно-політичних відносин мало стратегічно важливе значення та безпрецедентний для стародавнього світу масштаб. Найдавнішим прототипом інституту консулів в Греції була «проксенія», або іншими словами – право публічної гостинності. Іноземці зверталися за заступництвом до знатних громадян міста – проксенів, які брали на себе обов'язок захищати їх інтереси. Підраховано, що більше 78 грецьких полісів користувалися інститутом проксенії [1, р. 305]. Вже ближче до ХХ століття консульське право розвивалося та сформувалося як самостійна галузь міжнародного публічного права.

Встановлення консульських відносин між державами відбувається за взаємною згодою обох сторін. Крім цього, варто відмітити, що розірвання дипломатичних відносин не спонукає до розірвання саме консульських відносин. Також важливим фактом є те, що консульське право так чи інакше пов'язане з дипломатичним, адже консульські відносини в більшості випадків на практиці є доповненням до дипломатичних. Однак це не означає, що тим самим нівелюється різниця між консульським та дипломатичним правом, адже вони є самостійними галузями міжнародного права.

Варто зазначити, що в основі діяльності консульської служби лежать норми консульського права. Характерні риси консульської служби формуються в залежності від типу політичного устрою держави.

Значний внесок на європейську практику консульської служби ХХ століття надала Гаванська конвенція про консульських чиновників 1928 року, зокрема цей фактор вплинув на роботу Комісії міжнародного права ООН щодо кодифікації норм консульського права. Гаванська конвенція про консульських чиновників 1928 року визначає права, обов'язки і привілеї консулів в рамках загальних положень міжнародного права [2].

Міжнародно-правову основу консульської служби загалом також складають Віденська конвенція про консульські зносини 1963 року та

двосторонні консульські конвенції [3]. В статті 5 Віденської конвенції окреслено загальні консульські функції, які викладені в 13 пунктах. Функції консульської установи мають цілком вичерпний характер, що дозволяє консульським установам успішно діяти за кордоном в інтересах, як держави, що представляється, так і громадян (фізичних і юридичних осіб). Мається на увазі, що міжнародне право не перешкоджає, щоб в двосторонніх або багатосторонніх відносинах суб'єкти цих відносин могли за згодою доповнити або уточнити функції, запропоновані загальною Конвенцією. Відповідно держави в практичних цілях укладають між собою консульські конвенції, в яких вони розширюють як сферу консульських функцій, так і вживані до консульських установ та персоналу обсяг імунітетів і привілеїв.

Важливим досягненням в подальшому прогресивному розвитку консульського права служать положення статей 18 і 19, які прирівнюють консульських посадових осіб щодо їх особистої недоторканності і імунітету від юрисдикції держави перебування до дипломатичних агентів.

У статтях 37-39, 43-49 Віденської конвенції 1963 року перераховуються консульські функції, включаючи функції щодо захисту прав та інтересів громадян та юридичних осіб.

Отже, згідно з Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 року для здійснення відповідних функцій консульських установ надано певні привілеї та імунітети, зокрема свобода зносин і пересування, недоторканність консульських архівів, документів та офіційного листування, а також митні привілеї та ін. Загалом у другому розділі Віденської конвенції 1963 року закріплено положення про недоторканність консульських посадових осіб, імунітет від юрисдикції, від податкового стягнення та звільнення від митного збору.

Європейська конвенція про консульські відносини 1967 року, яка підписана в Парижі встановила певні правила консульських відносин між договірними сторонами, беручи до уваги Віденську конвенцію про консульські зносини 1963 року. Вона визначає загальні функції консулів щодо захисту прав і інтересів своїх громадян і своєї держави в межах консульського округу.

Конвенція також визначає правила щодо виписки і вручення документів, управління майном і сприяння морським судам [4].

Говорячи про консульські відносини варто згадати і про Україну. Консульська служба України почала формуватися з моменту проголошення незалежності та виходу держави на міжнародну арену. Окрім Віденської конвенції про консульські зносини, консульські відносини України регулюються та регламентуються ще Консульським статутом України, в якому визначено 4 класи консульських установ, а також окреслено функції консульських установ щодо юридичних осіб та громадян України [5].

Отже, підсумовуючи варти зазначити, що консульська служба займає провідне місце та роль в міжнародних відносинах. Міжнародно-правову основу консульської служби загалом складають Гаванська конвенція про консульських чиновників 1928 року, Віденська конвенція про консульські зносини 1963 року, Європейська конвенція про консульські відносини 1967 року та Консульський статут України 1994 року, які є певною кодифікацією договірної практики стосовно консульських питань різних держав та так чи інакше вплинули на розвиток та формування принципів і норм консульської служби.

Література:

1. L.T. Lee, and J. Quigley, «Consular Law and Practice», 3 edition, Oxford University Press, USA, 2008– 728p.

2. Convention on diplomatic officer, 1928. URL: <https://grberridge.diplomacy.edu/havana-conventions/>

3. Віденська конвенція про консульські зносини 1963. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047

4. Convention européenne sur les fonctions consulaires, 1967. URL: <https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007234c>

5. Про консульський статут України, 1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94>

